

כייקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

ודהגדת

בכל דור ודור
יסודות בעבודת ה'
מהגדת כ"ק אדמו"ר זי"ע
הרב משה שילת

חייב אדם
לראות עצמו
התועדות ערב פסח
הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון

כאילו יצא
ממצרים

'סדר קרבן פסח' בהיכל
כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע
ליקוטי דיבורים

והיו מספרים
ימי ההכנה לחג הפסח בזכרונות
כ"ק אדמו"ר הר"י זי"ע

ביציאת מצרים
מהותו של יום וקריעת הים
בלימוד הדף היומי

כל אותנו הלילה
ביאורים מתורת חב"ד
להגדה של פסח

כי קרוב
מאחל לקוראיו
חג פסח
כשר ושמח

הפרשה החסידית

צו

מתוך אוצר שיחותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
שנמסרו ע"י ה'חחר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל

מעובד וערוך בידי
הרב מנחם פלדמן •

'אש' התורה נלקחת מעבודה בעולם

פ

רשת צו עוסקת בעיקר בדיני הקרבנות, כחלק מספר ויקרא, 'ספר הקרבנות'; ואולם בתחילת הפרשה מופיע ציווי הקשור למנורה. על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח" (צו ו,ו), מפרש רש"י: "אש תמיד - אש שנאמר בה 'תמיד', היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה: 'להעלות נר תמיד', אף היא - מעל המזבח החיצון תוקד". הכתוב מלמדנו שיש לקחת מהמזבח

החיצון את האש להדלקת המנורה.

מקור פירוש רש"י הוא בגמרא ביומא (מה,ב). שם מבואר שהייתה סברא לומר שהאש למנורה תילקח מהמזבח הפנימי, שהיא 'בסמוך לו', סמוך למנורה בתוך הקודש, ורוחיים זאת: 'תלמוד לומר: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' - אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון".

ידוע שכל הלכות התורה, נוסף על משמעותן הפשוטה והגשמית, קיימות גם ברוחניות בעבודת האדם. ובפרט בענייני המשכן והמקדש, שעליו נאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (תרומה כה,ח), וכמאמר חז"ל "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל" (שלי"ה טט,א ועוד), שכל יהודי צריך להיות בבחינת מקדש לה', שבו תהיה השראת השכינה. גם כל הכלים שהיו במשכן, ובנוגע לענייננו - המנורה, מזבח הפנימי ומזבח החיצון - כולם קיימים גם ברוחניות בעבודת האדם (וכמבואר בפרטיות בספר 'תורת העולה' לרמ"א, שכולו "סדר כוונות... בית המקדש וכל כליו").

ויש לבאר את המשמעות בעבודת האדם של ציווי זה שבפרשתנו, שיש לקחת את האש להדלקת המנורה מהמזבח החיצון דווקא.

שני סוגים בכלי המקדש

כלי המקדש מתחלקים לשני סוגים: (א)

הכלים שעמדו 'בפנים', בתוך הקודש - המנורה, המזבח הפנימי והשולחן, המזבח החיצון שעמד בחצר. מבואר בספרים שהמזבח החיצון מורה על ההתעסקות עם בירור והעלאת העולם ש'בחוץ', ואילו הכלים הפנימיים - על התחברות והתקשרות עם הקב"ה שלמעלה מהעולם (ראה דרך מצותיך פו,ב. ועוד).

הבדל זה בא לידי ביטוי גם בפשטות הדברים: על המזבח החיצון הקריבו לה' בהמות, בעלי-חיים גשמיים. הדבר מורה על העיסוק בדברים המצויים 'בחוץ', להקריבם לה' ולהופכם לקדושה. לעומת זה, על המזבח הפנימי נאמר "לא תעלו עליו... עולה", "של בהמה ועוף" (תצוה ל,ט ורש"י), נאסר להקריב עליו בעלי-חיים. עניינו הוא הקטרת הקטורת, מלשון "בחד קטירא אתקטנא" (זהר ח"ג רפח,א), התקשרות עם הקב"ה. אם כן, המזבח הפנימי אין לו עסק עם ה'חוץ' ופעולתו היא בתוך תחום הקדושה.

על המנורה, שאף היא מן הכלים הפנימיים שבתוך הקודש, מבואר בספרים שהיא רומזת לתורה, כמו שכתוב "ותורה אור" (משלי ו,כג), וכמרומו בגמרא (ב"ב כה,ב): "הרוצה שיחכים ידרים... וסימנך... מנורה בדרום" (ובספרים מבואר על כל פרטי המנורה, שבעת הקנים, הגביעים וכו' כיצד הם מורים על ענייני התורה. ראה ש"ך עה"ת תרומה כה,לא).

שני סוגי הכלים
שבמקדש שייכים
לשני סוגים בעם
ישראל - יושבי אוהל
ובעלי עסק, 'מארי
תורה' ו'מארי עובדין
טבין'

ועוד). לכן המנורה עומדת גם היא בתוך הקודש, שכן עניינו של לימוד התורה הוא ההתאחדות עם הקב"ה שלמעלה מהעולם.

ביאור מעלת התורה יובן מההבדל שבין תורה למצוות: אמנם המצוות פועלות חיבור עם הקב"ה, מצווה מלשון 'צוותא' וחיבור, אבל רוב המצוות מתקיימות בדברים גשמיים, ועניינן להחזיר קדושה בעולם הגשמי. לדוגמה, מצוות תפילין היא לכתוב פרשיות על עור של בהמה, להכניסן בבתים של עור, ולהניחן על הראש והזרוע. על-ידי זה מתברר הקלף הגשמי ועולה לקדושה. כך ברוב המצוות, שהן בדברים גשמיים. לעומתן התורה היא חוכמתו העצמית של הקב"ה שלמעלה משייכות לעולם, כמאמר חז"ל "התורה קדמה לעולם" (פסחים נד,א. ועוד), ועניינה של התורה הוא שעל-ידי יהודי מתחבר ומתאחד עם הקב"ה באיחוד נפלא.

מזה מובן שבין הכלים הפנימיים גופא המנורה נעלית אף מהמזבח הפנימי. שכן עניין הקטורת הוא לפעול התקשרות והתחברות בין הנברא לקדושה, ואילו עניין התורה הוא התאחדות עם חוכמתו של הקב"ה שלמעלה מיחס כלשהו לנברא].

אחד העניינים שבהם מתבטאת מעלת התורה והיותה למעלה מהעולם הוא בכך שהתורה אינה מוגבלת במגבלות הזמן, שלא כמצוות, שרבות מהן תלויות בזמן. וכמאמר רז"ל: "כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה... כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת" (מנחות קי,א). ההקרה בפועל מוגבלת בזמן, דווקא ביום ולא בלילה (מגילה כ,ב), אבל בעסק התורה יהודי נחשב "כאילו הקריב", בלי מגבלות בזמן הלימוד, כי התורה היא למעלה מהזמן.

שני תפקידים

ועתה נחזור לפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח", שפירושו "אש שנאמר בה 'תמיד'... אף היא מעל המזבח החיצון תוקד". המנורה נרמזת כאן במילים "אש תמיד", שכן המנורה מורה על התורה שעניינה הוא 'תמיד' - למעלה ממגבלת הזמן! 'הזמן' הוא חלק מגדרי העולם, והתורה שהיא חוכמתו של הקב"ה - היא למעלה מהעולם ולמעלה מהזמן.

והתורה מחדשת חידוש עצום ותמוה לכאורה: "אש תמיד תוקד על המזבח", את 'אש התמיד' של התורה שלמעלה מהעולם, יש לקחת מהמזבח החיצון דווקא, שעניינו בירור והקרת ענייני העולם לקרבן לה'! יהודי העוסק בתורה עלול לחשוב: הלוא מקומו בתוך הקודש, ועניינו הוא התחברות והתקשרות עם הקב"ה שלמעלה מהעולם. אם כן, אין לו כל עסק עם העולם ש'בחוץ'. הוא יכול להתנתק לגמרי מהעולם ולהסתגר בד' אמות של תורה, ולהאיר את אור התורה 'תמיד' כפשוטו, כל הזמן! אומרת לו התורה: לא! את אש המנורה, שנאמר בה 'תמיד', יש לקחת מהמזבח החיצון דווקא, העומד בחוץ, ודווקא באופן זה יוכל להאיר את אור התורה בנפשו.

מה משמעותה ופשרה של הוראה זו?

העניין יובן בהקדים, ששני סוגי הכלים הנ"ל שבמקדש - הכלים הפנימיים שעניינם התחברות עם הקב"ה שלמעלה מהעולם, והמזבח החיצון שעניינו בירור וזיכוך העולם - שייכים לשני סוגים בעם ישראל: יושבי אוהל ובעלי עסק, 'מארי תורה' ו'מארי עובדין טבין'.

שו"ת לב לדעת

שאלות שנשאלו רבני התכנית
במוקד הטלפוני על הפרקים הנלמדים

שאלה:

בפרקים יחייט מבאר רבנו שה"אהבה המסותרת" של כל יהודי לה' באה לידי ביטוי בכך שבני ישראל מוסרים נפשם ("על הרוב") על קידוש ה' שלא לעבוד עבודה זרה, "אפילו שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד, כגון להשתחוות לעבודה זרה אף שאינו מאמין בה כלל בלבד", וזאת גם כשמדובר באנשים שלאורך חייהם לא ניכרה בהם התקשרותם לקב"ה.

שאלתי היא: הרי היו תקופות רבות שבהן ישראל עברו עבודה זרה, כגון בזמן גזירת המן אשר נגרמה מפני ש"השתחוו לצלם", ועל אחת כמה וכמה בזמן בית ראשון כאשר עבודה זרה היתה חטא שכיח ביותר, כידוע.

תשובה:

זו אכן שאלה חשובה שרבים התחבטו בה, ועל כן ראשית יש לבאר היטב את היסוד המבואר בפרקים אלה:

כאשר רבנו מעיר ש(כמעט) כל יהודי מוסר נפשו שלא לעבוד עבודה זרה, אין כוונתו לומר שחטא עבודה זרה שונה באופן מהותי משאר החטאים. אדרבה, עיקר המסר של פרקים אלה הוא שבכל עבירה יש יסוד של התנתקות מה' כמו בעבודה זרה. ההבדל הוא רק שבחטא עבודה זרה, כשהאדם חש שעצם ההתקשרות שלו עם הקב"ה עומדת להיפגע, אזי האהבה המסותרת מתגלה ומתעוררת; לעומת זאת, בשאר החטאים קיימת "רוח טטות" המונעת ממנו להרגיש את הניתוק מה', כך שהאהבה נשארת חבויה ואינה מתגלה.

אם כן, מהאמור עולה הוא שאצל כל יהודי - יהיה מי שיהיה - ברגע שתסתלק רוח השטות והוא יחוש את הניתוק מה', הוא ימסור את נפשו כדי שלא להתנתק. אלא שבדרך כלל ("על הרוב") קורה דבר זה בעת ניסיון על עבודה זרה, וכפי שראינו לאורך ההיסטוריה.

אולם אם נבוא להשוות זאת לימי בית ראשון, הרי ברור שאז - כאשר שלט יצרא דעבודה זרה - לא נתפס חטא עבודה זרה אצל ישראל כהתנתקות מהקב"ה, וכפי שכותב אדמו"ר האמצעי בספרו 'אמרי בינה': "בבית ראשון היו שומרים כל המצות לבד עוון עבודה זרה... שהיו מקטירים למלכת השמים רק [שם] שפע גשמי, ולא כיחשו בה', כי אדרבה היו מאמינים מאד ומקריבים קרבנות ושומרים כל המצוות...". נמצא שבאותה העת חטא עבודה זרה לא היה - בהרגשתם של בני ישראל - אבן הבוחן לעצם ההתקשרות עם הקב"ה. אולם נראה שגם אז, אם יהודי היה מרגיש שבאים לנתקו מהקב"ה ודאי היה מוסר נפשו על כך. כך גם בנוגע לגזירת המן הדברים מפורשים, כי אף שרבים באותו הדור השתחוו לצלם, הרי לאחר שנגזרה עליהם גזירה דבקו כולם בה' והיו מוכנים למסור נפשם על קדושת ה', "שכל הימים שהיו בני ישראל בסכנה מפני גזירת המן, שנמשך הזמן כמעט משך שנה, היו כולם בבחינת מסירות נפש ממש בכל יום ובכל עת ובכל שעה, כי בכל שעה ושעה היו מוכנים למסור נפשם להריגה ולא לעבור דת ח"ו, ולא עלה על שום אחד מהם מחשבת חוץ ח"ו" (תורה אור מגילת אסתר קכ, ד. ועיין רש"י שיר השירים ה, ח). הרי שכאשר הרגישו שעצם ההתקשרות עם הקב"ה עומדת למבחן היו נכונים למסור נפשם עקב התעוררות האהבה המסותרת, אף שההכרח להשתחוות לצלם לא עורר זאת.

אם יהודי רוצה שיאיר בו אור התורה - לא רק שילמד תורה אלא שאור התורה יאיר בו - עליו לדעת שאת ה'אש' לכן לוקחים מהמזבח החיצון!

קשורים זה בזה, ושניהם מהווים חלק ממקדש אחד. ומכיוון שכל יהודי צריך להיות משכן ומקדש לה', "ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל", הרי שבכל אחד ואחד, בין יושב אוהל ובין בעל עסק, צריכים להיות כל הכלים, הן הכלים הפנימיים הן המזבח החיצון.

ההוראה למעשה בעיקרון זה כפולה - הן לבעל עסק הן ליושב אוהל.

ההוראה לבעל עסק: גם במקדש שלו צריכה להיות 'מנורה', שתאיר את ה'אש תמיד' של אור התורה, על-ידי 'קביעות עיתים לתורה'. והכוונה היא לא רק לצד המעשי, הקדשת זמן לשיעור תורה, אלא שבעת השיעור הלימוד האדם צריך להיות באופן של 'קביעות', שהעניין 'קבוע' ומושרש בנפשו, שבעת זו - וזהו כל מציאות! אף-על-פי שבמשך כל היום הוא בעל עסק, ולימוד התורה שלו בכמות הוא בזמן מועט וקצוב בלבד, אבל בזמן הזה שהוא מקדיש ללימוד תורה - הוא נכנס 'בפנים', בתוך הקודש, ואין לו שום שייכות עם העולם. בעת הלימוד עליו להעמיד את עצמו במצב של רוממות מוחלטת מענייני העולם. בזמן הזה אין שום עסקים, שום טרדות. אף אם הטלפון מצלצל - אין טלפון! עכשיו לומדים תורה! עכשיו הוא מתחבר עם הקב"ה שלמעלה מהעולם לגמרי.

ההוראה ליושב אוהל: גם יושב אוהל, שעניינו מנורה, לימוד התורה, צריך שיהיה אצלו גם העניין של מזבח החיצון, ההתנסות עם העולם ש'בחוץ'.

ואדרבה, התורה מחדשת בפרשתנו: "אש תמיד - תוקד על המזבח", אם הוא רוצה שיאיר בו אור התורה - לא רק שילמד תורה אלא שאור התורה יאיר בו - עליו לדעת שאת ה'אש' לכן לוקחים מהמזבח החיצון! דווקא על-ידי העיסוק עם מי שנמצא 'בחוץ', עם מי שהוא בדרגה נחותה ממנו, לקרבו להיות 'קרוב לה', מזה יקבל שיאיר בנפשו אור התורה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יז ע' 55)

בעלי עסק - עניינם העיקרי הוא קיום המצוות, שכאמור, רובן מקוימות בדברים גשמיים, והמטרה היא להעלותם ולהופכם לקדושה. בעבודה זו נכלל גם - אם כי באופן נמוך יותר - העניין של "כל מעשיך יהיו לשם שמיים" ו"בכל דרכיך דעה", העיסוק בענייניו הפרטיים של האדם, אכילה ושתייה, משא ומתן וכדומה, ועשייתם באופן שיהיו כלים לקדושה. עניין זה הוא בדוגמת המזבח החיצון, העומד 'בחוץ'. ליהודי יש עסק עם העולם, ועבודתו היא 'להקריב' את הדברים הגשמיים לה', לעשות מהעולם כלי לאלוקות.

יושבי אוהל - עניינם עסק התורה. הם נמצאים 'בפנים', בתוך 'ד' אמות של הלכה", בדומה לכלים הפנימיים העומדים 'בפנים', שעניינם התקשרות והתחברות עם הקב"ה שלמעלה מהעולם. ובפרט המנורה, "אש שנאמר בה תמיד", המורה על לימוד התורה שלמעלה מהעולם כנ"ל.

לכאורה עבודת יושבי אוהל נעלית מזו של בעלי עסק. אמנם גם בירור וזיכרון העולם והפיכתו לקדושה היא עבודה גדולה ונעלית, אבל סוף-סוף יש לה קשר ושייכות לעולם, ואילו יושבי אוהל מרוממים מהעולם לגמרי. היה מקום לחשוב שמדובר בשתי עבודות נפרדות, וכל אחד מהסוגים שייך לעבודה מהסוג שלו בלבד: יושב אוהל צריך להיות מסוגר לגמרי ומנותק מהעולם, בלי שום עסק עם המזבח החיצון; ולא יאיר גיטא, מי שהוא בעל עסק אין לו שייכות עם המנורה, עם ה'אש תמיד' שלמעלה מהעולם, שהרי הוא עסוק ושקוע בתוך ענייני העולם.

אמנם ודאי שכל אחד מהסוגים עוסק בשני העניינים, אבל העיסוק בסוג השני הוא כדבר נוסף וטפל לתפקידו העיקרי: בעל עסק - קובע עיתים לתורה, אבל רק לזמן מסוים וקצוב, שהרי רוב עיתותיו מוקדשים למשאו ומתנו. יושב אוהל - ודאי שגם הוא עוסק בקיום המצוות המעשיות בדברים הגשמיים שבעולם, וכמאמר "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו" (יבמות קט, ב), וכן הוא עוסק בהכרח בצורכי גופו, אכילה ושתייה וכדו', אבל עיקר תפקידו הוא להתנתק ככל האפשר מהעולם ולהתמסר אך ורק ללימוד התורה.

הוראה כפולה

על זה בא החידוש וההוראה בפרשתנו: "אש תמיד תוקד על המזבח", "אש שנאמר בה תמיד... אף היא מעל המזבח החיצון תוקד". המשמעות היא, שהמנורה והמזבח החיצון, לימוד התורה ובירור העולם - אינם שני דברים נפרדים, השייכים לסוגים שונים בעם ישראל, אלא הם

שו"ת עם רבני התכנית בלימוד התניא והמאמרים: 072-221-9050 (שולוחה 2): א"ה 21:30-23:00 | 13:30-15:30

קציר חיטים בליובאוויטש

סופרים את הימים

עבודת ההכנות לשבת קודש ויום טוב בכלל, תפסה אצל אדמו"ר [כ"ק אדמו"ר הרש"ב] מקום חשוב מאוד, פעמים רבות דיבר בשבח העוסקים בהכנות לשבת קודש ויום טוב ובפרט בענינים הנוגעים לחג הפסח.

ההכנות לחג הפסח החלו בליובאוויטש עוד באמצע הקיץ. במרחק כשלושים קילומטר מליובאוויטש בדרך לדוברובנה, היתה אחוזת אצילים בשם "שצערבינא", ששימשה מקום קבוע שממנו הביאו חטים למצה שמורה.

בשצערבינא גר איש חסיד ולמדן, בעל דרגא נעלית הן במוחין והן במידות טובות. מאחר שחסידים אינם מדייקים בתוארי כבוד, הרי למרות היות יהודי זה - ר' זלמן משצערבינא - בקי בש"ס בבלי, בעל ידיעה בירושלמי וארבעה טורים, בקי בזוהר ובכתבי האריז"ל ובספרי החסידות הנדפסים, ונוסף על כך - בעל צדקה מפורסם - נקרא רק בשם "זלמן שצערבינער".

כשהכרתיו היה כבר כבן שבעים שנה. תוארו והדרת פניו אי אפשר להעלות על הכתב. על פניו היו שפוכים סימני גדלות המוחין וטוב לב ויושר נפשי. ר' זלמן שצערבינער - מלבד היותו טיפוס חכם מהישובים של דורות עברו, חכמי אמת ובעלי מידות טובות - היה אחד מחשובי האברכים אצל אביו של אדמו"ר [הוא כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק] ומגדולי המקושרים אל אדמו"ר [הוא כ"ק אדמו"ר מהר"ש]. בשדותיו של ר' זלמן שצערבינער היתה נקצרת החטה למצה שמורה, והיה סדר קבוע בכך - לגבי בחירת השדה שהניבה את החטה המעולה ביותר ולגבי בחירת יום הקצירה.

תנאי יום הקצירה היו: שיהא בהיר וצח, בו זורחת השמש בכל תקפה, כששלושה ימים לפניו לא ירדו גשמים. השעות הקבועות לקצירה היו משתים עשרה בצהרים עד שתים או שתים וחצי.

כשהתקרב זמן הקצירה היה ר' זלמן בא לליובאוויטש לשם סידורי הקצירה. מאחר שאי אפשר לדעת מראש מתי תהיה האפשרות לקצירה, כיון שיש צורך בתנאים הנ"ל, היה מביא לליובאוויטש כמה מרכבות משלו כדי להסיע לשצערבינא את האנשים שהיו רגילים לקצור את החטים, כדי שיהיו מוכנים ומזומנים לכך (הגם שהמתעסקים העיקריים בקצירת החטים היו ר' זלמן ובני ביתו והיהודים תושבי האחוזה, היו נוהגים להצטרף מספר "יושבים" מליובאוויטש וכן אורחים ששהו בו בזמן בליובאוויטש).

לפעמים היתה אורכת שבוע ימים הצפיה ליום הבהיר בעל התנאים הנדרשים לקצירת

ימי הציפייה לקצירת החטים
למצות, השמחה העצומה בעת
ההכנה לקיום מצווה, דקדוקי
האפייה המרובים בישיבת
'תומכי תמימים', ופעולתה
הנשגבת של יגיעת הגוף בהגברת
הצורה על החומר <
זכרונות הוד קדומים מאת
כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע

"הסנדלים וגרבי
הלבן של ר' זלמן
הישיש מרחפות
בצורה רוחנית
כרגלי נפתלי
בשליחות אלקית,
דבר שיכול להיות
רק באדם עובד
אלקים, שאפילו
עקביו חשים
את העונג הגדול
שבמוח ואת הרצון
הפנימי שבתשוקת
הלב"

לסיום הפסוק "אך צדיקים... את פניך", היה מבצע קפיצה ומתגלגל שלוש פעמים הלוך ושוב. אז הסבו כולם לסעודת השמחה, שהיתה ערוכה בגן הפרי: שולחן גדול מלא מאכלי חלב מכל הסוגים בהרחבה.

בשעת הסעודה היה אאמו"ר אומר מאמר חסידות ומתורעד שעות מספר עם הקהל. לאחר מכן התפללו תפילת ערבית. אאמו"ר היה הולך לנוח בחדר מיוחד שהוכן עבורו ואילו הציבור כולו היה ממשיך בהתורעדות כל הלילה. למחרת התפללו בציבור ובשעה עשר נוסעים הביתה לליובאוויטש.

ר' זלמן והחבריה היו באים רק בערב ומביאים אתם את שק החטה שנתלה על יתד השמורה בחדר מיוחד.

אזהרות והוראות בסדר מסודר

משנפטרו החסיד ר' זלמן לעולמו, החלו לקחת חטים ל"שמורה" במקומות שונים במושבות היהודיות שבחבל חרסון, וכן אצל החסיד הגביר ר' נחמן ז"ל דוליצקי מהחווה שלו "ניחאיעווקע" בהשגחת הרב החסיד ר' צבי ז"ל סאנין.

בשנת תרנ"ז, השנה הראשונה להתייסדות "תומכי תמימים" בליובאוויטש, עברה כל העבודה בהכנת מצה שמורה לידי תלמידי הישיבה.

במשך כל השנים היתה טחינת החטים בטחנת-מים, עם כל ההידורים, אבנים חדשות וכו'. באותה שנה הפכו בעלי הטחנה את הטחנה לטחנה הפועלת באמצעות גלילים, ומשום כך אורגנה טחנת יד מיוחדת לטחינת חטיבת השמורה. בראש חודש אדר החלה ההתעסקות בטחינת החטים. מתחילה היו החטים נבררים שלש פעמים, ואחר כך היתה מבוצעת הטחינה בסדרים הקבועים והידורים המיוחדים. לכל דבר היה סדר קבוע. סדר מיוחד ועבודה מיוחדת היה בשאיבת מים שלנו בערב שלפני אפיית מצת מצוה, ובהכנות לאפיית השמורה של ערב פסח. בעבודה זו עסקו קשישי תלמידי הישיבה שקבלו אזהרות והוראות מיוחדות בכל דבר, הן ביחס לשאיבת המים שלנו, הן בהכשרת התנור והן בסדרי האפיה והלישה וההשגחה על כל פרט ביחוד.

מעשה בתלמיד

פעם אחת אירע שהגיע לישיבה תלמיד אחד, למדן ובעל כשרון וועד ההנהלה של הישיבה קיבל אותו ברצון רב כתלמיד הישיבה.

הסדר בקבלת תלמידים חדשים בישיבת "תומכי תמימים" היה, שלאחר שסיימו קבלת התלמידים היו מסדרים רשימה מפורטת של התלמידים שנתקבלו. בתור "מנהל פועל" של הישיבה הייתי מכניס את הרשימה אל אאמו"ר בצירוף הרצאה כללית ופרטית בפירוט דעותיהם של חברי ועד הבחינה הגלוי ושל חברי הועד החשאי אודות כל תלמיד בנפרד.

אאמו"ר היה מתעניין לדעת כל הפרטים ביחס לכל תלמיד ותלמיד. כשהגיע לתלמיד האמור, התעניין בו באופן מיוחד, שכן הבחור היה בעל כשרונות טובים, ברום, לפי הרצאת הועד המבקר החשאי צויין שאותו בחור הנו בעל מדות גסות וגם פניו אינן עדינות ביותר.

אאמו"ר חשב רבות והתעמק בענין, עבר על ההרצאה מספר פעמים, ולאחר מכן

החטים ל"שמורה".

היתה זו לר' זלמן עבודה בשמחה רבה כפולה ומשולשת: ראשית קצירת חטים ל"שמורה" בשביל הרבי, נוסף לכך - קבלת אורחים למשך מספר ימים, דבר שהיה חביב מאוד על ר' זלמן שחונן בחוש מיוחד לכך, ועל הכל - העובדה שאאמו"ר, ובזמני - אאמו"ר, היו באים בכבודם ובעצמם אל הקצירה, ענין שהיה מעניק לו "חיות" לשנים מספר.

למן היום שבו נסע ר' זלמן בליווי שלוחי המצוה ועד היום הבהיר שבו קצרו את ה"שמורה" - היתה שיחת כל יום מוקדשת למזג האויר, היו מביטים אל השמים, אם הרוח יבשה ואם אין מורגשת רטיבות באויר. עשרות השערות הובאו מידי יום על מזג האויר העתיד להיות ביום המחרת. בכל יום ציפו לבוא השליח המיוחד משצערבינא שיבשר כי היום תקיים הקצירה.

הנסיעה לשצערבינא, שארכה כשעתיים, וכן הדברים שמסביב, עשו רושם גדול עלי (כילד בגילי אז - מצאתי במחשבתי לכל מאורע - סיפור דומה כתנ"ך או באגדות רז"ל שידעתי), והם רשומים פחות או יותר בזכרונות ילדותי.

שמחת תורה באמצע הקיץ

הקצירה והדישה היו נערכות בשמחה רבה, יחד עם הרצינות שהיתה שפוכה על כל פנים. כולם היו חגורים באבנטים וחבשו כובעים עליונים וכיפות. החום יקר והעבודה נעשתה במהירות כזו, כאילו היו אלה רגילים מכבר לעבודת השדה.

החסיד ר' זלמן הישיש, בעל הזקן הרחב המהודר וסבר הפנים המאיר והעליז, והמקצרה בידו - היה מהיר וזריז תנועה כארץ צעיר מאד. נראה בעליל שהשמחה מקפיצה אותו. הסנדלים וגרבי הלבן מרחפות בצורה רוחנית כרגלי נפתלי בשליחות אלקית, דבר שיכול להיות רק באדם עובד אלקים, שאפילו עקביו חשים את העונג הגדול שבמוח ואת הרצון הפנימי שבתשוקת הלב שבעבודה זו.

חלק מן האנשים היה קוצר וחלק אחר מזמר. הזמרה היתה משתפכת בחלל בעריבות מיוחדת ומהדהדת במרחק רב.

הדרת קודש היתה שפוכה על השטח כולו, הנשים והילדים של המשפחות שדרו בשצערבינא היו עומדים מרחוק ומתבוננים בשמחה הגדולה. כולם לבושים בגדי שבת, ומעל כל פנים היה אפשר לקרוא כי אכן מתרחש היום דבר בלתי רגיל.

מיד לאחר סיום מלאכת הקצירה והדישה הלך חלק מן הקהל, ור' זלמן ביניהם, להתרחץ. בחזרה מבית המרחץ היה ר' זלמן לובש בגדי שבת והחלה תפלת מנחה. העובר לפני התיבה היה ר' זלמן עצמו, ודוקא בניגון של שמחת תורה. תחנון לא היו אומרים.

את תפלת "עלינו לשבח" היה ר' זלמן משמיע במנגינה עליוה מיוחדת, ול"עושה שלום" של הקדישים היה כבר ר' זלמן ממתין שיגלגלוהו כמנהג הידוע. אם היו מסרבים לכך, משום יחס דרך ארץ כלפיו, היה משמיע הפצרות "נו" וממתין הפסיעות ג' צעדי "עושה שלום" עד שהיו נאלצים לגלגלו, ואז היה ר' זלמן יוצא בריקוד עם כל הציבור.

בשעת הריקוד היה ר' זלמן מזמר את הפסוקים הנאמרים לאחר "עלינו", בקול רם ובנעימה מושכת כקצב הניגון, וכשהיה מגיע

אמר שיש לקבלו כתלמיד אלא שיהיה צורך לקחת אותו חזק בידים.

מיד לאחר אישור רשימת התלמידים, במחצית חודש חשון בערך, הוצאתי עבור תלמידי זה סדר חמור מיוחד, ולמשגיחים על סדרי הנגלה והחסינות הוריתי להשגיח עליו במיוחד. כך נמשך הדבר במשך כל החורף.

נראים פני אדם

בראש חודש טבת נסע אאמור"ר לחו"ל, בתקופת ראש חודש אדר כשהיו צריכים להתחיל בבירור החטה לשמורה, כתב לי אאמור"ר באחד ממכתביו, להטיל על אותו תלמיד את כל העבודה הקשה הקשורה בהכנות לשמורה ושאתוכו לו כיצד מתבצעת אצלו העבודה, שכן באותה שנה היה אאמור"ר צריך להגיע לליובאוויטש ימים ספורים בלבד לפני פסח.

קיימתי את כל ההוראות בהידור. כל העבודות הקשות בבירור החטים, בהעמדת הריחיים של יד ובטחינה עצמה, העמסתי על התלמיד האמור, עד שבמשך שני שבועות לא היה לו רגע מנוחה, לא היה לא יום ולא לילה והכל היה בסדר מסודר, שלא ירגיש שמתבצעת כאן הוראה מסויימת.

בדרך כלל לא היתה קיימת אצל תלמידי ה"תמימים" בליובאוויטש השאלה "למה" או "מדוע", אם פקדו לעשות – עשו.

ישיבת "תומכי תמימים" בליובאוויטש הושתתה על ארבעה יסודות: אמת, אהבה, נאמנות ומסירות. התלמיד בישיבה נחשב לבן, האהבה ששררה בין התלמידים היתה להפליא, הנאמנות והמסירות של המנהלים כלפי התלמידים היו במלוא מובן המושג, ורק הנהגה כזו היתה יכולה לגדל סוג תלמידים כזה שישבת "תומכי תמימים" אכן גידלה וחינכה – יברכם השם.

כשהיו צריכים לאפות מצה עבור כל אנשי הבית, הוטלה כל העבודה על שכם אותו תלמיד, כלומר – כל התלמידים עבדו, אבל את העבודות הקשות הטלתי עליו. כששב אבי לליובאוויטש הרי נוסף על הידיעות שכתבתי לו במכתבים, התעניין ביחוד ובמפורט אודות אותו תלמיד.

כשהגיעו ההכנות לאפיית מצה שמורה של ערב פסח, הרי נוסף על כל העבודות, כיבדתי את הבחור בבדיקת חמץ ב"מנין", במשרד הישיבה, עבודה שנמשכה עד לשעה שתיים-שלוש אחר חצות הלילה, ובשעה שבע בבוקר של ערב פסח היה עליו להיות במקום האפיה כדי להכשיר את המאפיה.

כשסיימנו את כל העבודות, קראתיו אלי בשעה חמש בערב, וציוותי עליו שילמד היטב את המאמר "ששת ימים" שב"סידור", ולמחר – יום ראשון של פסח – יבוא אלי בשעה שבע בבוקר ואלמד את המאמר. ידעתי שהוא אחד הממונים על השולחנות ב"זאל הגדול", ועד לאחרי ה"סדר" שבודאי יימשך עד לשעה שתים אחר חצות הלילה, לא יהיה לו אפילו רבע שעה פנאי ללמוד. כל הענין היה כדי לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות.

בשעה שבע בבוקר היה המאמר קלוט במוחו, לפי ערך ידיעתו או בחסידות. למדתי אתו עד לשעה שמונה. כשנכנסתי אחר כך אל אאמור"ר וסיפרתי לו ככל האמור, היה שבע רצון ואמר לי: נטענו בעזה"י אילן עושה פרי, הריני מקווה שהוא יהיה טופח על מנת להטפח, ואם כי יעבור עוד זמן רב הרי סוף סוף יהיו ענפיו מרובים עם פירות רבים וגידולי גידולין.

באחרון של פסח, בשעת סעודת החג אצל תלמידי הישיבה ב"זאל הגדול", אמר לי אאמור"ר:

- יוסף יצחק! ראה פעולת זיעה של מצוה – בהצביעו על הבחור האמור מבלי שיבחינו בכך – הוא הרי קיבל פנים אחרות לגמרי, הגסות הוסרה ונראים פני אדם. (מתוך לקוטי דיבורים עמ' 162 ואילן)

ח

יבורו הראשון של רבנו זי"ע היה ה"הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים", שהופיע בשנת תש"ו, עוד בהיותו חתנא דבי נשיאה כ"ק אדמור"ר הרי"צ זי"ע. במהדורתו הראשונה לא היה חיבור זה אלא קונטרס דקיק, עמוס טורים צפופים, שכל מעייני בו מגלה כי נכתב בדקדוק רב, לא חסר ולא יתיר. ניתן לומר בבירור כי בהגדה זו בולט עמלו של רבנו להתמקד במטרות ששם לפניו בכתבת פירושו, בלי להוסיף ובלי לגרוע.

הפירוש הצמוד להגדה מקיף אותה לכל אורכה. הוא עוסק הן בפשט תיבותיה, במקורותיה ובדקדוק דיניה ונוסחה, ואף כי מטרת החיבור אינה לפלוליס בסוגיות יציאת מצרים וגם לא לגלות רזי תורה וחסידות – בכך יעסוק רבנו רבות בשנים הבאות, בהתוודעויותיו ובמכתביו שיצאו לאור בפני עצמם – הרי שבין השורות ובתוכן מצויים פניני תורה וחידושים רבים בקצירת האומר, כמו גם יסודות גדולים ורחניים במהותו של לילה נשגב זה, ליל הסדר.

דוקא מפני שחסך רבנו במילותיו בהגדתו, מסתבר כי בדברים שציטט מן הקדמונים או שחידש מדיליה ראה משמעות רבה עבור כל יהודי המסב אל שולחן הסדר. לפניכם מוגשים בזה כמה מן היסודות האמורים שעובדו על ידינו, המאירים את סודו של החג באור חדש.

ברוך שומר הבטחתו לישראל

בפסקת "ברוך שומר הבטחתו לישראל" מביא רבנו את קושיית הזהר (זהר חדש, יתרו) על מהות הנס והפלא של יציאת מצרים: "האי דקודשא בריך הוא מדכר להון לישראל בכל אתר ואתר 'הוצאתיך מארץ מצרים' – מאי רבותא אוליף הכא?" – מה חידוש יש בזה?! הלא "תנאה שלים הוא: 'ואחרי כן יצאו!' הרי הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו כברית בין הבתרים שבבוא הזמן יצאו ישראל ממצרים, ואם כן מדוע אנו מתפעלים ומברכים על שהקב"ה עמד בדבריו וקיים הבטחתו והוציאנו ממצרים?"

ובזהר מיישב – ובמילותיו הקדושות טמון כל עומקו של ליל הסדר ושבח יציאת מצרים: "קודשא בריך הוא לא אתני עם אברהם אלא דפיק ית ישראל מן גלותא דמצרים, ולא מיד שעבודא דדחלא אחרא. ישראל במצרים הוו שראן תחות מ"ט חילי דמסאבותא, וקודשא בריך הוא אפיך יתהון, ועוד דאעיל יתהון במ"ט תרעי דסוכלתנו לקיבלהון".

פירוש: הבטחת הקב"ה לאברהם היתה על עצם יציאתם של ישראל מגלותם בארץ מצרים, ואכן דבר זה אינו החידוש העיקרי שלשמו התכנסנו הלילה. החידוש הוא, לדברי הזהר, שישאל עלו מ"ט שערי הטומאה ונכנסו שער אחר שער אל מ"ט שערי הקדושה לקראת קבלת התורה הקדושה, שדבר מופלא זה לא היה כלול בתנאי הברית ולא נעשה אלא בחסדו של הקב"ה כי טוב!

זהו סוד הסיפור ביציאת מצרים שמחמתו הפך ליסוד באמונת ישראל שיש לזכרו ולחיות עמו יום יום: עלינו להכיר ולזכור שבעת יציאת מצרים נעשה כל יהודי "בן חורין בעצם" (כדברי המהר"ל, גבורות ה' פס"א), משוחרר לנצח מכל שעבוד לטומאה. וגם אם אירע וירד שוב לגלות, בגשם או ברוח, הרי זו גלות חיצונית בלבד שאינה כובלת את רוחו ונשמתו, ועל כן ביכולתו תמיד לצאת לחירות ולעלות ולהתעלות עד אין סוף.

אשר גאלנו וגאל את אבותינו

בברכה המסיימת את "מגיד", הנאמרת בהתלהבות של קדושה על ידי כל המסובים האוחזים בידם את הכוס השני, אומרים אנו "ברוך וגו' אשר גאלנו וגאל את אבותינו והגיענו הלילה הזה... ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו...".

בפסקת זו בחר רבנו ללמדנו את אמרתו של ה'חתם סופר' על התיבות "גאלנו וגאל את אבותינו": לכאורה מתעורר

קושי בנוסח זה, שהרי אבותינו קדמו לנו, ומדוע מתחילים אנו ואומרים "גאלנו" קודם "גאל את אבותינו"? אלא שהדבר בא ללמדנו כי עבודת לילה זה היא שעלינו להרגיש בעצמנו את הגאולה, ולחוש שאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו - היינו משועבדים במצרים עד היום הזה, ואם כן הרי זה כאילו היום יצאנו ממצרים. על כן בחותמנו את סיפור יציאת מצרים לפרטיו ובברכנו על הכוס, תחושתנו צריכה להיות שהגאולה היא שלנו ממש, עד שאבותינו טפלים לנו! אין אנו מסבים ושמחים ומודים מפני ששמענו מאבותינו ואבות אבותינו על גאולתם שלהם, אלא מפני שאנו רואים עצמנו כמי שנגאלים ממש עכשיו.

ואף כי קודם לכן בהגדה מקדימים אנו את אבותינו לנו - "לפיכך אנחנו חייבים להודות... למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו" - הרי שההבדל פשוט: את הניסים של יציאת מצרים ממש אכן ראו אבותינו ולא אנחנו, אבל את התחושה של יציאת מצרים מרגישים אנו כמו שהיא שלנו ממש.

חג המצות וחג הפסח

בלילה הקדוש הזה עוסקים ישראל בשבחו של הקב"ה, ובה בעת הקב"ה מספר בשבחם של ישראל. זאת מנין לנו? דבר מופלא מצינו בשמו של החג: החג נקרא בתורה בשם "חג המצות" ואילו בפיהם של ישראל רגיל השם "חג הפסח", דבר שלא מצינו דוגמתו באף חג או מועד זולתו. כאן ראה רבנו מקום להביא את פירושו המופלא של רבי לוי יצחק מברדיטשוב:

אכן ה' יתברך מספר בשבחם של ישראל "שלא התמהמהו ולא אמרו היאך נצא למדבר" ואפו בזריות את המצות שעליהן נצטוו, ועל כן החג נקרא בתורה על שם המצות; לעומת זאת, ישראל מספרים בשבחו של הקב"ה וקוראים לחג זה "חג הפסח" - להזכיר כיצד הקב"ה "פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל". והרי הדברים עולים בקנה אחד עם דרשת חכמינו ז"ל (ברכות ו, א) שבפרשיות התפילין שלנו כתוב "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", ואילו בתפילין דמארי עלמא נכתב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

נער ישראל ואוהבהו

אף שברוך כלל לא הביא רבנו בחיבורו פירושי חסידות לפסקאות ההגדה, שילב בכמה מקומות הנחיות רוחניות שכפי הנראה ראה בהן הדרכה כללית שנועדה לרומם את רוחו ונפשו של איש ישראל. כך מביא מה שאמר כ"ק אדמו"ר הרש"ב לבנו כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע: "יוסף יצחק! מ'דארף טראכטען - (במשך הסדר) - אף זיין אַ מענטש, וועט דער אויבערשטער העלפן. בפרט בעת פתיחת הדלת. ניט בעט קיין גשמיות בעט רוחניות!" (בעת הסדר צריך לחשוב להיות בן אדם, והקב"ה יעזור, בפרט בעת פתיחת הדלת לאלהיו הנביא; אל תבקש גשמיות, בקש רוחניות!).

הוראת התורה כי על הילדים לעמוד בליל הסדר בראש מעייניו של האב מקבלת עומק רעיוני באמרה הקצרה שמביא רבנו מחותנו הגדול, אדמו"ר הרי"צ, על התיבות "וכאן הבן שואל מה נשתנה": "זה שהתינוק דוקא שואל מעורר למעלה הענין ד'כי נער ישראל ואוהבהו', כתוב המדבר בזמן דיציאת מצרים".

באופן בלתי שגרתי מביא הרבי בהגדתו גם מוסר-השכל חריף משיחות חותנו זי"ע: "חכם מה הוא אומר... רשע מה הוא אומר..." - "האדם מה הוא ומהותו הוא מגלה באמירתו..."

ובהלל הנאמר לאחר הסעודה מביא רבנו מתורת כ"ק אדמו"ר הזקן זי"ע: "בכל זמן שתקנו לומר הלל, הוא זמן התגלות אמת ה' שמלמעלה למטה. להיות מה שלמטה נקרא אין ושלמעלה נקרא בחינת יש".

כלומר, בדרך כלל הנבראים התחתונים מרגישים את מציאותם ל"יש" מורגש ואילו הרוחניות נותרת רוחנית, אין; אמנם מועד אמירת הלל הוא זמן התגלות האמת האלוקית גם למטה, עד שהגשמיות הופכת כמו שאינה והרוחניות נוכחת כמציאות יש אמיתית.

לא חסר ולא יתיר. שער הגדת רבנו זי"ע במהדורתה הראשונה, בשנת תש"ו

... ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אֵיִשְׁרָאֵל גָּאֵלֵנוּ!

וכי זו גדולתו של הקב"ה שהוא "שומר הבטחתו לישראל"? < מפני מה מקדימים בנוסח הברכה את גאולתנו לגאולת אבותינו? > חג הפסח וחג המצות - שבחו של הקב"ה ושבחם של ישראל < ומה סודם של המועדים שבהם תיקנו חכמינו לומר הלל? >> יסודות בעבודת ה' מלוקטים מהגדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

הרב משה שילת

ערב החג היה ינס-טוב של מצות

תיאור מלבב על ערבו של חג הפסח בהיכל קודשו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע ורגעים מרטיטים מליל הסדר במחיצתו, כפי שנשתמרו בכתבי בנו יחידו כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע

התרוממות של עונג

בערב פסח היה אבי [כ"ק אדמו"ר הרש"ב] קם לא יאחר מהשעה שלוש לפנות בוקר. לאחר הנחת תפילין של שחרית, לפני התפילה, היה עורך סיום מסכת. מתפלל לא יאחר מהשעה חמש וחצי, ובכל משך הזמן עד אחרי ביעור חמץ היה עסוק בהשגחה ובמתן הוראות לסילוק החמץ והטמנת כלי החמץ. בחצות היום הייתה ההכנה לאפיית מצת מצווה. אחרי אמירת - נכון יותר לומר לימוד - "קרבן פסח", משך למעלה משעה ולפעמים שעה וחצי, היה הבית נראה במדה אחרת לגמרי של אור, התרוממות אצילית כזו, שהכל נראה שמח, כל דבר שהעין שופתו נשא חן מיוחד. בערב פסח היה אבי מתפלל מנחה בשעה מוקדמת. מספר שעות הבדילו בין לימוד קרבן

מיוחס, הנה הנה, עוד רגע ועוד רגע, יתרחש דבר שישנו וששייך לנו בני ישראל בלבד. בעוד שעה, בעוד חצי שעה, ישמע קול ה' החוצב להבות אש "ליל שימורים הוא לה' וכו' שימורים לכל בני ישראל לדורותם", וכל בני ישראל בכל מרחבי תבל יתאחדו במחשבה אחת, בדבור אחד ובמעשה אחד, לקיים בשמחה רבה המצווה של לספר ביציאת מצרים.

מלאכים כתביישים

במצב רוח מרומם ונעלה כזה ונטול דאגות, היו הולכים ל"מנין" לתפילת ערבית. היה זה עונג רוחני לראות את קהל המתפללים הגדול, בלי עין הרע, שלמרות שהפנים היו מאומצות מן ההכנות הקשות לכבוד פסח - היו כולם במצב רוח מרומם, זרחו ממש, כולם לבושים בגדים נקיים, הרצפה וכתלי ה"מנין" היו נקיים

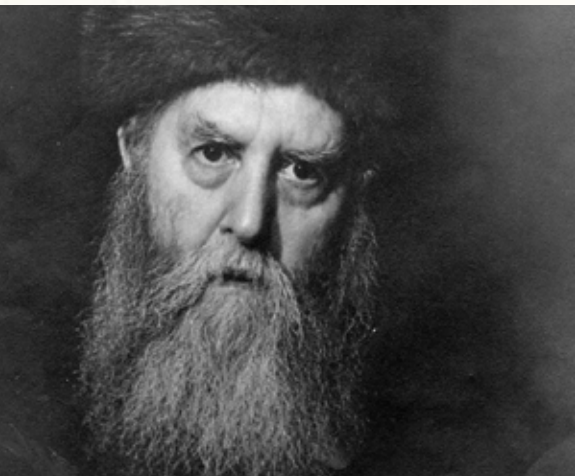
פסח לבין תפילת ערבית, בהן היה משוחח לרוב בענייני קבלה וחסידות של קרבן פסח ומשמעותם בעבודה. כן היה מספר וחזור על פירושים בפסקאות ההגדה ששמע מן הסבא [כ"ק אדמו"ר מהר"ש].

שרר אז מצב של קורת רוח. המצב רוח של ערב פסח אחרי לימוד "קרבן פסח" היה לא רק הכנה ליום טוב, אלא הוא עצמו היה יום טוב ממש, שמחה הבאה ממחשבה טובה בתקוות הגדולות והטובות ביותר של ביאת המשיח.

הנה משיח בא, בית המקדש נבנה ומקריבים את קרבן הפסח ומתעסקים בכך בעונג כזה. העונג של ערב פסח היה שונה משמחת תורה או י"ט כסלו. בערב פסח שררה התרוממות של עונג וקורת רוח בב"א.

ליל השימורים נצנץ מכל פינה, ריח הגאולה נדף מכל דבר, היה מורגש שנמצאים במצב

אב הסבא - ה"צמח
צדק" - אמר לסבתא
שלסדר של פסח יש
להעמיד על השולחן כל
כלי הנספך והזהב, זכר
לרכוש הגדול שהיה ביציאת
מצרים, ובצורה גלויה, שכן
הרי זה ליל שימורים

הגוף לא תופס מקום

..אצל אבי היו כל העניינים בסדר מסודר.
כך גם בעריכת הסדר. לפני שסידר את שלוש
מצות המצווה, וכן לפני סידור הקערה ואמירת
ההגדה, היה מעיין בסידור הארז"ל שהיה
מונח על השולחן.

..את הסדר הראשון היו מתחילים בשעה
שמונה בערך ועד לשעה עשר וחצי היו אומרים
את ההגדה ומשוחחים בענייני ההגדה. בשעה
אחת עשרה היה אבי כבר ממהר לאכול
כזית המצה, מרור, כורך, כשכל פרט מהווה
עבודה נעימה מיוחדת.

דרכים רבות בעבודת ה' היה ניתן ללמוד
כשראו והסתכלו את אבי שותה ארבע הכוסות
ואוכל כזית המצה והמרור.

בכל העבודות האמורות ראו שגשמיות
הגוף איננה תופסת מקום כלל, הוא, הגוף, הנו
רק כפועל ומקיים רצון הנפש. וכל זה נעשה
בשלווה ובמתינות כזו שהיו מעוררים דרך ארץ
של מורא ופחד תוך אהבה וחיבה פנימית.

פניו הקדושות שהביעו שביעת רצון נרחבת
יחד עם אגלי הדמעה שזלגו מאליהם בשעת
אכילת מרור היו מרוממים מן הטבע האנושי
הרגיל, השתקפו בהם כל היופי והרוממות של
"הגברת הצורה על החומר".

(ליקוטי דבורים חלק א עמוד 8-186)

לבקש רוחניות עבודתה על ליל הסדר

משיחות אדמו"ר הרי"צ ז"ע בחג הפסח

להיות בן אדם

פעם אמר לי אדמו"ר [אדמו"ר הרש"ב]:
צריכים לחשוב - במשך הסדר - להיות
בן אדם, והקב"ה יעזור. בפרט בעת
פתיחת הדלת [באמירת 'שפוך חמתך'].
אל תבקש גשמיות, בקש רוחניות.

דילוג לפי סדר

"סדר של פסח" - פסח מלשון דילוג
וקפיצה, לקפוץ מלמטה מטה עד למעלה
מעלה. אך למרות זאת, גם בדילוג ישנו
סדר, כמו שכותב רבינו הזקן בסידורו:
"יסדר על שולחנו קערה בג' מצות זה
על זה, ישראל ועליו הלוי ועליו הכהן".
היסוד הוא ישראל, "ועליו" (מלשון
עליה) הלוי, ועליו הכהן. מדרגת ישראל
יכולה להתעלות למדרגת כהן.

בכה יבכה במר נפשו

מהמאמרים הקצרים הראשונים שאמר
רבינו הזקן בבואו ממזריטש: "בלע מרור
לא יצא" - אכילת מרור בליל פסח היא
חובה ומברכים עליה ברכה "על אכילת
מרור". הציווי אינו לבלוע מרור, אלא
לאכול מרור, ללעוס את הלא-טוב המר על
ידי התבוננות בהעמקת הדעת עד שבכה
יבכה במר נפשו על מעמדו ומצבו הרוחני.

בירור הצפוני

זה שמטמינים את האפיקומן הוא
נתינת כוח לברר את הצפון בלבו של
אדם, הוא היצר הרע ככתוב "ואת הצפוני
ארחיק" וכו', כי האפיקומן אין בו טעם
וכן העבודה בבירור ה"צפוני" צריכה
להיות בדרך גזירה בלא טעם. וגם את
הרע הנעלם (צפון) צריך לתקן.

חג הפסח לא נגמר

רבינו הזקן לא הכניס בסידורו את
ההגדה את המילים "חסל סידור פסח",
כי פסח אינו נגמר, אלא הוא נמשך תמיד.
באמת הארת כל המועדים מאירה בכל
יום, אבל פסח נמשך תמיד.

שערים פתוחים

כשהיינו אברכים היינו ערים כל ליל
ראשון של פסח. אה, יכולים לקבל
הרבה בלילה זה, הרי "תרעין פתיחין",
השערים פתוחים. וידוע ההבדל בין
פתח לשער, אפילו פתחי היכל אינם
עדיין במדרגת שערים.

ובהירים, זה עתה סיידו אותם, ובדממה מחכים
כולם ל"שיר המעלות" [הפסוקים הנאמרים
לפני "ברכו"] השמח של תפילת ערבית.

קול המון נעים במיוחד של קולי קולות
נשמע כאשר החלו לומר "הלל", האוויר רועש
וסואן בקול שמחה ומזמר לזמר נעשה קול
המתפללים חזק ובטוח יותר.

כשהגיעו ל"הודו לה' כי טוב" היה
הלב מדבר, נעשה "הודו" כזה שמלאכים
צריכים להתבייש מפניו.

השקט של "מן המיצר" היה נקטע ברעם
של "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא",
והתפילה, מלאה הדרת קודש, מסתיימת ב"חג
שמח" חדור אהבת ישראל.

כמה יפה ולבבית היא ברכת "חג שמח" -
גוט יום טוב, בבני ישראל שיחיו, וכמה יפה
היא הייתה בזמנים עברו.

גשמיות ורוחניות

עונג יום טוב אמיתי היה בשעת הסדרים,
בסדר הראשון ובעיקר בסדר השני כשלא
היו מוגבלים בזמן כמו בסדר הראשון [בסדר
השני, יו"ט שני של גלויות, לא הקפידו על
אכילת האפיקומן לפני חצות].

אב הסבא - ה"צמח צדק" - אמר לסבתא
שלסדר של פסח יש להעמיד על השולחן כל
כלי הנספך והזהב, זכר לרכוש הגדול שהיה
ביציאת מצרים, ובצורה גלויה, שכן הרי
זה ליל שימורים.

מלבד החן הגשמי של פמוטי הכסף הרבים
והנרות, כלי הנספך והזהב שעל השולחנות,
השולחן הגדול והארון כשמסביבו מסובים
בני המשפחה, קרובים ואורחים, בעלי
צורה והדרת פנים,

[מלבד] הרוחניות שבגשמיות - כלי
הקודש שהיו בירושה מכ"ק אבותינו רבותינו
הקדושים, מאדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי,
מאב הסבא [ה"צמח צדק"], מהסבא
[אדמו"ר מהר"ש],

והגשמיות שברוחניות - תואר הפנים הקדוש

והיפה, פני קודש הקדושים [הכוונה לאביו,
אדמו"ר הרש"ב] עם מצב הרוח המרומם
והקול הנעים של אמירת ההגדה,
[מלבד כל אלה -] היה העיקר הרוחניות
שברוחניות - השיחות והפירושים על
מאמרי ופסוקי ההגדה.

הוא הליכה הזה לה'...

פסקאות בהגדה של פסח
באספקלריית החסידות,
מלוקטות מתוך כתבי רבותינו
אדמו"רי חב"ד

עבדים היינו לפרעה במצרים

איתא בספרי קבלה ש"פרעה" אותיות הערף, דהיינו חיצוניות ובחינת אחוריים. ופירוש "עבדים היינו לפרעה במצרים" בעבודת האדם, שנשמות ישראל הם במדריגת "כי פנו אלי עורף ולא פנים" (ירמיהו ב, כו), פירוש, שגם מה שפנו אלי בעבודתם בתורה ותפלה ומעשה המצוות, זהו רק בעורף, בחינת חיצוניות ואחוריים בלבד, והיינו מצות אנשים מלומדה, והעבודה הוא בקרירות ועל צד ההרגל לבד. (אדמו"ר הרי"צ, ד"ה אתם נצבים תרצה)

ויתנו עלינו עבדה קשה, כמה
שנאמר: ויעבדו מצרים את
בני ישראל בפרך

בימי אברהם לא ניתנה תורה עדיין, כי עדיין לא נתברר ונודרך חומריות העולם להיות

למתן תורה, כך גלות אדום הוא כור הברזל שהוא הכנה לימות המשיח, שהרי המצות אינן בטלות לימות המשיח לכולי עלמא, והמצות יודכרו יותר בבחינת פנימיות, וכמו שכתוב ומלאה הארץ דעה.

וכן הם היסורים בכל אדם ואדם - שמזככים את המצוות אשר יעשה אותם האדם, שיהיו מתוקנים להיות עולה ונכלל באור אין סוף ב"ה. (אדמו"ר הזקן, תורה אור סוף פרשת יתרו)

ויהי בימים הרבים ההם
וימת מלך מצרים, ויאנחו בני
ישראל מן העבודה ויזעקו

אמרו רז"ל בכל יום יהיה בעיניך כאלו היום יצאת מארץ מצרים... כי כל העולמות נקראים מצרים, שהם מבחינת מצרים וגבולים, כמו "מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו" (חגיגה יג, א), וכן "שית אלפי שנים הוי עלמא" (סנהדרין צג, א) [היינו שהעולמות מוגבלים במידה ובזמן]. ו"גלות מצרים" נקרא ההתקשרות בזה העולם

המשכת אור אין סוף ב"ה על ידי מעשה המצוות הגשמיות, ולא היו יכולים [המעשים הגשמיים] לקבל הארת אין סוף ב"ה להיות נקרא עליהן שם מצוות עד אחר יציאת מצרים, כי מצרים הוא "כור הברזל" (דברים ד, ט), כמו "מצרף לכסף וכור לזהב" (משלי כו, כא), והיינו שהכור הוא המפריד הסיגים שלא תהיה תערובת פסולת בכסף וזהב.

וכך הוא מצרים, כור הברזל, שזיכך את ישראל ע"י קושי השעבוד בחומר ובלבנים להיות נפרד הרע מן הטוב ויתפרדו כל פועלי און, כי על ידי שהרע עושה פעולות רעות הוא כלה ונאבד, כמו שכתוב (דברים לב, כג ובפרש"י) חצי אכלה בס, חיצו כלים והם אינם כלים, וכמשל העלוקה שכאשר מוצצת דם האדם מיד מתה. וכאשר נודכרו ישראל, נודרך גם העולם וגשמיותו וחומריותו, כי כל העולם תלוי בישראל, וכמו שכתוב (קהלת ג, יא) "גם את העולם נתן בלבם", ואזי נתבררו גם כן המצוות המעשיות להיות נקראים בשם מצוות, שבהן ועל ידן תהיה המשכת אור אין סוף ב"ה על ידי מעשה גשמי. וכמו שמצרים היתה כור הברזל והכנה

הגשמי והמוגבל, ו"מלך מצרים" נקרא השכל של הבלי העולם. וכשנעשה התקשרות לזה העולם כל כך בחזק עד שהא בלי שכל כלל, בלי טעם ודעת, נקרא אז "וימת מלך מצרים", ואזי "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו", שצוּעק לבס אל ה' לצאת מן החרושך וגבול הנקרא מצרים, והוא בחינת יציאת מצרים. (אדמו"ר הזקן, תורה אור פרשת בשלה ד"ה לסוסתי)

לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי

"ישראל נתונין בתוך מצרים כעובר שהוא נתון בתוך מעיה של פרה, וכשם שהרועה נותן יד בתוך מעיה ושומטו, כך עשה הקב"ה, שנאמר לבא לקחת לו גוי מקרב גוי" (מדרש שוחר טוב, מזמור קז).

הנה הגלות נמשל לעיבור, וכן בגאולת מצרים המשיל בנבואת יחזקאל כל הענין לוולד ביום הלידה, כמו שכתוב "ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך וגוי". ולהבין משל ומליצה צריך להבין מהו ענין העיבור.

כי הנה אמרו רז"ל (נדה ל, ב) דרש ר' שמלאי למה הוולד דומה במעי אמו, לפינסק מקופל ראשו בין ברכיו ועקבותיו על עגבותיו ואוכל ממה שאמו אוכלת וכו' ופיו סתום וטבורו פתוח, וכשיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח כו'. דהיינו שיש לעובר כל חיתוך האברים ראש ועינים ואזנים כו', אלא שראשו מקופל ומונח בין ברכיו, שאינו משמש כלום, שאינו מחשב ומהרהר, וכן עיניו לו ולא יראה ואזנים ולא ישמע, וגם המאכל שלו, אף שאוכל ממה שאמו אוכלת, אינו הולך לו דרך הפה אלא דרך הטבור לבני מעיים בלבד להגדיל הגוף... מה שאין כן ראשו עם כל אברי הנשימה אין משמשיין כלום...

והנה ככל הדברים האלה וככל המשל הזה כך נמשלו בני ישראל בעת הגלות, שסילק הקב"ה שכינתו וגילוי אלקותו מהתחוננים, ודומה לעיני בשר כאילו העולם דבר בפני עצמו, עינים להם ולא יראו אור ה' כי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, וכמו שכתוב (ישעיה נ, י) "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע" [כלומר, לבו, אזניו ועיניו של העם נסתמים ונאטמים]. ואפילו השפעת מצוות ומעשים טובים, שהם מזון לנפש, אינו עובר להם דרך הנשימה לשלוח חיות ללב ולמוח למען דעת ה' ולאהבה אותו ולעבודו בכל לבבם בלב שלם ונפש חפצה ותשוּקה מורגשת בלב כרשפי אש שלהבת וצמאון כו', כי אם כענין שנאמר "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", דהיינו בבחינת עשיה גשמית בלבד ובקבירות. וזהו עיקר הגלות ברוחניות.

והנה תכלית השלימות של ימות המשיח הוא בחינת לידה והתגלות אור ה' בקרב איש ולב עמוק, כמו שכתוב "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר".

(אדמו"ר הזקן, תורה אור תחילת פרשת וארא)

ובאתות זה המטה

האות הראשון היה בהפיכת המטה לתנין. והענין הוא, מטה הוא לשון הטיה, כמו מטה כלפי חסד, והוא ענפי האילן שנוטין מן האילן למטה. והוא מורה על ענין ההמשכה למטה, דהיינו על כללות ירידת והתלבשות אור אין סוף בכלים מכלים שונים, עד שמשם יפרד לשבעים שרים, והשפע יורד למטה מטה, אך באמת הוא עדיין אחוז וקשור במקורו ללא פירוד כלל, שאין לך דבר חוץ ממנו ח"ו.

וזה מה שהראה להם משה, שבחינת מטה העליון - דהיינו נטיית והמשכת האורות בכלים מכלים שונים - יהפוך לתנין, הוא הסתר האחרון שיהיה לראש ולחיות לקליפת מצרים הנקראת תנין, כמו שכתוב (יחזקאל כט, ג) "הנני עליך פרעה מלך מצרים, התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני", וגם אז איננו בבחינת נפרד ממש, ואף על פי שיאמר "לי יאורי" בגסות רוחו וחוצפתו, מכל מקום הוא בטל ונעשה בחינת מטה ממש כמו שהוא למעלה בשרש שרשו בקדושה העליונה הנקרא מטה.

וזהו שנהפך תחילה לתנין ואחר כך מתנין למטה, להורות על שאינו בבחינת פירוד כלל, אלא המטה עצמו הוא התנין והתנין הוא המטה והכל אחד, מפני שנכללים גם הנפרדים ביחודו יתברך.

(אדמו"ר האמצעי, תורת חיים פרשת שמות)

כי גרשו מצרים

ביציאת מצרים נאמר "כי ברח העם". ולכאורה הוא תמוה למה היתה כזאת, וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח לשלחם?! אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי [שבלב], כי לא פסקה זוהמתם עד מתן תורה, רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלוקית מגלות הסטרא-אחרא, היא טומאת מצרים, ולדבקה בו יתברך, וכדכתיב "ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וגו'", "משגבי ומנוסי וגו'", "והוא מנוס לי וגו'".

ולכן לעתיד, כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ, כתיב "ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה' וגו'". (תניא פרק לא)

שמרו המצרים את

חיי אבותינו במצרים

פירוש, האבות הן המידות אהבה ויראה ורחמנות [המכוונות כנגד שלושת האבות, אברהם - אהבה, חסד; יצחק - יראה, גבורה; יעקב - רחמנות, תפארת], וחיותם ["חיי

אבותינו"] הם המוחין, שהן חכמה ובינה בגדלות ה' לדעת כי אין עוד מלבדו בשמיה ממעל ועל הארץ מתחת למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית ולד' סטרין, שבהשכלה והבנה זו נולדה ונתעוררה מדת האהבה בקרב כל אחד ואחד, וכן היראה, כי כל ניצוץ מישראל יש בו בחינת אהבה ויראה.

וזהו שאמרו רז"ל (פסחים נו, א) "אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת", כי מן התבוננות באחד אמת, כי אין עוד מלבדו, ממילא נמשך התעוררות אהבה לה' בלי הפסק.

אך כל זה הוא בהיות החכמה ובינה בגדולת ה' בהתבוננות גדול במוחו ומחשבתו, ועל ידי כן יכול הוא לעורר מידותיו אהבה ויראה בהתגלות לבו על ידי עומק המחשבה בלבד. אבל מי שמוחו קטן מהכיל התגלות אלהותו במחשבתו לעורר את האהבה, נקראת בחינה זו בחינת מצרים - אותיות מצר ים, דהיינו המצר של ים החכמה, שהחכמה יורדת ומתלבשת ב"מצר הגרון" [הגרון הצר מסמל את המצר החוצץ בין המוח ללב ואינו מאפשר להבנה שבמוח לעורר את הרגשות בלב]. וזהו ענין המרירות שמררו חיי אבותינו במצרים, שחיות המידות [ההתבוננות השכלית המולידה את המידות] ירדה ונתלבשה במצר הגרון, ועל ידי זה נעשו מרים...

(אדמו"ר הזקן, תורה אור פרשת שמות ד"ה קול דודי)

בכל דור ודור חייב אדם

לראות את עצמו

כאלו הוא יצא

ממצרים

והנה בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף... ליכלל ביחוד אור אין סוף ברוך הוא על ידי עסק התורה והמצוות בכלל, ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפירוש, באמרו "ה' אלהינו ה' אחד"... הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו יתברך, דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח [התעוררות רוח האדם למטה ממשיכה עליו התעוררות רוח ממרום]. והיא בחינת יציאת מצרים.

ולכן תקנו פרשת יציאת מצרים בשעת קריאת שמע דווקא, אף שהיא מצווה בפני עצמה ולא ממצות קריאת שמע, כדאיתא בגמרא ופוסקים, אלא מפני שהן דבר אחד ממש. וכן בסוף פרשת יציאת מצרים מסיים גם כן "אני ה' אלהיכם", והיינו גם כן כמו שנתבאר לעיל.

(תניא פרק מז)

סודה של המצה החצויה

**האירוע בליל חג הפסח בפתח חדרו של הרבי שלא מש מזכרוני <
לו היינו מביטים לעומקו של המצורע יכולנו לחזות באורו של משיח
> ליל הסדר שערכתי ביפן החזיר אותי להתפעלותו של הרלווי"צ
מברדיטשוב משואב המים העירוני < גם את המצה שדוחים משולחן
הסדר מחזירים אליו, ודווקא הטעם שלה הוא שנשאר בפינו > ומה
באמת אנחנו מתכוונים באמרנו לכן הרשע "אילו היה שם לא היה
נגאל" >> התוועדות הכנה לחג הפסח**

כך הסביר הרבי מדוע חז"ל כינו את המשיח בשם "מצורע" – "חיוורא דבי רבי" – מפני שאורה של הגאולה, תעצומות הכוח והפוטנציאל הגדול ביותר טמונים עמוק במקומות השבורים, מחוץ למחנה, בשכבות הפצועות ובמצבים הרעועים.

אילו היה בנו הכוח להתייבב ולעמוד על מקומנו, בלי שיפוטיות וביקורת, ולהביט ישירות במצורע החובש את פצעיו – יכולים היינו לזהות את אורו של משיח.

טעם אפיקומן

אם ביחץ עסקינן, הבה נתבונן לרגע: עם תחילת הסדר אנו מוציאים את המצה האמצעית, שוברים אותה, ואת רובה מניחים לעת עתה מחוץ לשולחן הסדר. אבל בהמשך הלילה, רק כאשר אנו משיבים את המצה אחר כבוד אל מקומה, או אז יכולים אנו לומר "לשנה הבאה בירושלים". מה למדנו מכאן? אם אנחנו אומרים למצה השבורה: אין מקומך על שולחני, אני לא רוצה אותך לצידי – לא נוכל לסיים את התהליך שהתחלנו. על כן אנו מחזירים אותה, ואדרבה – "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן": לאחר האפיקומן איננו טועמים מאומה. ברצוננו להישאר עם טעם המצה הדחוייה בפינו. זהו הטעם הטוב ביותר.

אכן, אנו בתחילה מסתירים את האפיקומן. איננו מגלים את המצה הזו שדחינו מעל שולחננו. אבל לא חולף זמן רב וילדינו מגלים אותה, שכן מה שמסתירים ההורים – מגלים הילדים.

הדור שלנו מוצלח בזה במיוחד. את מה שנאלצו אבותינו להסתיר ולהשליך אל מאחורי גבם מפני צרות ומצוקות הדורות, הנקודות החלשות והשבורות שלנו שאנו מעדיפים לא לעסוק בהן – מביאים ילדינו אל קדמת הבמה. הילדים כיום אינם מסוגלים להכיל שטחיות, חוסר-אותנטיות, והם אינם מוכנים להתפשר על יהדות של שגרה. הם רוצים לחוות את האלוקות, והם גורמים לנו להביט במראה ולהתבונן באמת. לקלוט שיר ה' עשתה זאת, והיא המכוונת את דרכינו ודרכי ילדינו על מנת לעורר אותנו מגלותנו ולהכין אותנו אל הגאולה הקרובה.

"ויפח באפיו נשמת חיים" – כבריאת האדם הכניס הקב"ה בו רוח חיים ממהותו ועצמותו, וזוהי מהות נשמתו של כל יהודי. עלינו אם כן לפתח אותה ולשכללה. לתת לה להתפשט במרחבי חיינו ולהפוך לפעילה ומחיה את גופנו. וכך נשמע לקולו של משה שיוציאנו ממצרים. כי אמנם "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח" – כאשר הרוחניות קצרה ובלתי מטופחת, אך כאשר נאריך ונרחיב את רוחנו, "נשמה שנתת בי שהורה היא", נלך אחר משה אל הגאולה.

לעולם לא אשכח את אותו אירוע בליל חג הפסח, בשנות ילדותי. לאחר תפילת ערבית ואמירת ההלל בלילה הראשון של חג הפסח, היה הרבי זי"ע מחלק בפתח חדרו הקדוש מצות עבור הסדר לקבוצה מצומצמת של אנשים. אבי ע"ה היה אחד מהם, ואני התלוויתי אליו. עמדתי והמתנתי עם אבי שיגיע תורנו. מנהגו של הרבי היה לתת לאנשים מצה שלימה, ולילדים – חתיכת מצה.

כאשר הגיע תורי הרבי הביט בי, ואז הביט אל תוך קופסת המצות שניצבה על השולחן ליד הכניסה לחדרו. המצה העליונה היתה שלימה, הרבי הגביה אותה אך גם המצה שתחתיה היתה שלימה. כך הגביה הרבי עוד ועוד מצות – אך בדרך פלא כל המצות שבקופסה היו שלימות...

את חטאי אני מזכיר היום. זכורני כי בתמימותי הילדותית חשבתי לעצמי: אדרבה, רבי, אשמח לקבל מצה שלימה...

אך הרבי שמר מטעמיו שלו על מנהגו, והוא המשיך וחיפש אחר מצה שבורה על מנת לתת לי חלק ממנה. הוא הביט סביבו אל הקופסאות האחרות שהיו שם, ואז, לאחר שהתמהמה לרגע כמו שאינו רוצה לעשות זאת, הגביה את המצה העליונה, שבר אותה, ונתן לי את חציה בעודו מאחל לי "פסח כשר ושמח"...

אם תשאלו אותי: מדוע היה כה חשוב לרבי לתת לי דווקא חצי מצה ולא מצה שלימה – לא אדע. אף שהיתה ניכרת עליו אי-הנוחות משבירת המצה, הוא עשה זאת. והלא דבר הוא: הרי למדנו פעמים רבות שרבי במהותו אינו שובר. הרבי מתקן ומשלים, מחבר ומדביק. אך כך עשה הרבי.

במשך שנים רבות ניסיתי לדלות מסר מהעובדה שהרבי ביקש לתת לי מצה שבורה דווקא. אולי היה זה על מנת להורות לי על האמרה החסידית הידועה לפיה כל יהודי הוא "מחצית השקל" – מחצית מנשמתו נמצאת כאן בעולם הזה ומחציתה הנוספת בעולם העליון, אחוזה רבוקה ומאוחדת עם הקב"ה? לא אתימר לומר שזו היא הסיבה, אך ברשותכם נלמד מסר כלשהו ממעשה זה. מסר ששמענו מהרבי פעמים רבות, ועלינו לשוב ולעורר אותו בלבנו.

אל לנו לחשוש מפני שברים. אין לנו לירא מ"יחץ". משברים בקרב בני אדם אינם סיבה לפחד, וחוסר שלימותו של העולם אינו מקור למצוקה. מתוך השבר בקרקע מתחילים לנבוט זרעים חדשים, ומתוך התמורות בחיינו אנחנו יוצאים לחיים חדשים ומבורכים. אחרי היחץ נגיע גם ל"צפון – ברוך": בכל דבר צפונה ברכה גדולה, אורה ושמחה. ובפרט בהיותנו יהודים בעלי נשמה אלוקית המכנסת בתוכה עוצמות אדירות, המתגלות לעתים דווקא ברגעי נפילה ושפל.

סדר פסח ביפן ובברדיטשוב

לפני כעשרים וחמש שנה, זמן מה לפני חג הפסח תשנ"ז, נסעתי עם אחד מחבריי למזרח הרחוק, כשמטרת נסיעתנו היתה לערוך לראשונה סדרי פסח ציבוריים עבור הקהילה היהודית שבעיר קובה, יפן. המסע הארוך ליפן, והמפגש עם מאות היהודים בחבל ארץ מרוחק זה, נותרו חרותים בלבי עד היום הזה.

אף שידענו שיהודים פזורים בכל פינה ביפן, לא יכולנו לצפות מראש כמה אנשים ייענו להזמנתנו ויבואו להסב לסעודת החג יחד. לתדהמתנו, הסדר הציבורי שלנו משך קרוב למאתיים יהודים, שרובם לא זכו לחינוך מסורתי וחלקם לא השתתפו בסדר פסח כבר שנים רבות.

השמחה היתה גדולה. ערכנו את הסדר כהלכתו, קיימנו את מצוות החג, שרנו ורקדנו עם היהודים הרחוקים-הקרובים כל כך. באמצע הסדר חיפשתי מילים כדי לתאר את התרגשותי, וסיפורי לנוכחים סיפור חסידי מרגש - מהאהובים עליי באופן אישי - על רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

באחת השנים, לאחר חג הפסח, נאמר משמים לרבי לוי יצחק כי ליל הסדר שערך משה שואב המים היה טוב יותר משלו. לאור הודעה מעניינת שכזו, מובן כי רבי לוי יצחק השתוקק מאוד לדעת על טיבו של ליל הסדר בביתו של שואב המים העירוני, והוא שלח לבקש ממנו לסור לביתו.

כשנכנס משה לחדרו של הצדיק, פנה אליו רבי לוי יצחק והתעניין כיצד ערך את הסדר. ללא הודעה מוקדמת פרץ משה בכבי וביקש מהרבי סליחה ומחילה: "אני מצטער, רבי, אינני יודע מה נכנס בי, לא אעשה זאת שוב", יילל במר. לבו של הרבי יצא אליו: "אל תדאג בני, אף אחד אינו כועס עליך. בבקשה רק ספר לי מה אירע בליל הסדר".

משה מידענו היה ירא אלוקים ובעל לב טוב. בגיל צעיר התייתם מהוריו, לא עלינו, ודרכי החיים לא הטיבו עמו. הוא מעולם לא הצטיין בלימודיו, ואף לאחר שנשא אישה כשרה ונולדו לו ילדיו, היה מטביע את סאת יגונו בטיפה המרה. בין עבודה לעבודה, ואף במהלכו, רגיל היה ללגום תכופות מבקבוק המשקה שבכיסו.

האתגר הגדול של משה היה חג הפסח. אלכוהול הוא חמץ, ומשה הוא ירא שמים שברשותו לא ייראה ולא יימצא חמץ. אך כיצד הוא יכול להיפרד מהמשקה האהוב עליו לשבוע ימים? החליט משה בחכמתו לעשות מעשה מקורי: הוא יישאר ער למשך כל הלילה של ערב פסח וישתה כמות הגונה של משקה, מה שישאיר אותו שתוי ומבוסס למשך הימים הבאים.

וכך היה. עבר היום, וליל הסדר התקדש ובא. אשתו וילדיו התכנסו סביב שולחן הסדר, ורק אבי המשפחה נעדר. הוא עוד היה שרוע על מיטתו בעקבות הגלימה המופרזת של הלילה האחרון.

"בשלב זה", התוודה משה בפני רבי לוי יצחק, "כבר התחלתי לחשוב שאולי לא היה זה רעיון טוב לשתות כל כך הרבה בערב החג. אבל זה היה מאוחר מדי. בני ביתי כעסו עלי, והילדים הקטנים תמהו מדוע לא מתחילים כבר את הסדר. הבנתי שהגעתי לתחתית חיי. בקטנותי הרסתי את יחסי עם הקרובים לי.

"לא יכולתי לראות במצבי זה. בשארית כוחותיי התרוממתי ממיטתי, התיישבתי ליד שולחן הסדר ואמרת לי לילדי: אני רוצה שתדעו, ילדים, שבליל הסדר מצווה לספר את סיפור יציאת מצרים. אינני יודע הרבה, אבל מחובתי לעשות זאת.

"אידי היין אפפו את מוחי, אך ניסיתי לדלות מתאי זכרוני את מה שידעתי. המשכתי ואמרת: הקב"ה ברא את השמים והארץ בשישה ימים ואז שבת ביום השביעי. אדם וחווה אכלו מעץ הדעת וגורשו מגן העדן, ומאז העולם הלך והתדרדר: בא המבול, אחר כך היה מגדל בבל, אך כעבור זמן הופיעו אברהם ושרה והתחילו לתקן את העולם. אחריהם היו יצחק ורבקה, יעקב ורחל ולאחריהם שנים עשר השבטים הקדושים, שפרעה השתעבד בצאצאיהם קשות, והלילה - לאחר עשר מכות מופלאות - הוציא אותנו ה' ממצרים.

"לידי היקרים, גם עכשיו אנחנו בגלות. ואני רוצה שתדעו שהאלוקים שהוציא אותנו ממצרים עודנו חי וקיים, ובקרוב מאוד יוציא גם אותנו מהגלות הזאת.

"נשאתי עיניי לשמים ואמרת: אבא שבשמים, תודה רבה על שהוצאת אותנו ממצרים. ואני מתחנן בפניך, אבינו מלכנו, בבקשה גאל אותנו במהרה מגלותנו הנוכחית!

"בוזה סיימתי את הדרשה שלי", חתם משה את דבריו, "ואני מצטער מאוד, רבי, אבל לא הייתי מסוגל להמשיך. אכלתי את המצה, המרור והחרוסת, שתיתי ארבע כוסות יין וחזרתי למיטה. כך היה נראה ליל הסדר שלי...".

בחדר השתררה שתיקה שמשה לא ידע כיצד לפרש אותה. הוא הרים מעט את עיניו המושפלות ארצה, וראה כיצד רבי לוי יצחק בוכה מהתרגשות. "הלואי", פנה אליו רבי לוי יצחק בחיבה, "הלואי אוכל אני לחוות ולהרגיש את התמימות והאמת שבקעה מפניך בשעה שהסברת לילדיך מהי יציאת מצרים".

סיימתי את הסיפור ואמרת לקהל היהודים שישבו עמנו ביפן לחגוג את הפסח: רוצה אני שתדעו שחגגתי סדרי פסח רבים בחיי, ובכל זאת אני חש שהסדר החביב ביותר על ה' הוא זה שאנו עושים כעת כאן בקובה, יפן! ייתכן שרבים מאיתנו לא מודעים בדיוק לכל המנהגים, ואולי אפילו לא יודעים לקרוא את ההגדה כהלכה, אבל אין לי ספק שהכנות והתשווקה של כל כך הרבה יהודים הצמאים להתחבר מחדש לפנימיות נשמתם - זו המתנה הגדולה ביותר שאנו יכולים לתת לעצמנו ולקב"ה.

הסיפור עורר מאוד את הקהל. יכולתי לראות דמעות זולגות מעיניהם של הנוכחים. בצד האולם הבחנתי באיש אחד היושב וממש בוכה. מאוחר יותר הוא פנה אליי וסיפר: "גדלתי בבית מאוד מתבולל, אינני יודע כמעט דבר על יהדות. הדבר היחיד שאני זוכר הוא שסבי תמיד היה אומר לי: זכור כי אתה דור עשירי לרבי לוי יצחק מברדיטשוב...".

לצאת ממצרים

בהיותי תלמידי בישיבה בחצרות קודשו של רבנו, בשנת תשמ"ט, חלה שבת הגדול בתאריך י' בניסן, כבשנה זו, וכמו שהיה בפעם הראשונה במצרים. בשיחתו הקדושה בהתוועדות ביאר הרבי כי יו"ד הוא מספר המסמל שלימות, ויום המחרת - י"א בניסן - הוא כנגד בחינת "אנת הוא חד ולא בחושבן", כנאמר בווהר, המספר האחד עשר שלמעלה מעשר.

פירושם של דברים בפשטות הוא: אף שרוכ חיינו סוככים במספר עשר - אנו תרים אחר שלימות ויציבות, עסוקים בתורה ומצוות "תמידים כסדרן", על פי דרכים וכללים המתווים לנו את הדרך העולה בית א-ל - מכל מקום אין לנו לשכוח מהאחד העומד על גבי העשר - מספר י"א המקיף וסובב את הבריאה כולה, והיינו הקב"ה בכבודו ובעצמו שאינו מוגבל בשום גדר והגבלה, והוא שורשו ומהותו האמיתית של כל יהודי באשר הוא. היהודי בהגדרתו עומד למעלה מן העולם והגבלותיו, ואשר לכן ביכולתו להתעלות אל מעל כל העומד בפניו, להתגבר על כל מכשול, מדומה ואמיתי, ולחוות את דבר ה' בעוצמה ובאמת, להתחבר עם רצונו יתברך בצורה הכנה ביותר.

כך פירש רבי משה מקוברין את דברי בעל ההגדה לכן הרשע: "אילו היה שם לא היה נגאל". כלומר, לכאורה: מפני מה רשע הוא? כיצד ייתכן שכן אברהם יצחק ויעקב, נשמה קדושה, הוציא עצמו מן הכלל ומתייחס אל מצוות ה' כ"לכם ולא לו"? מוכרחים אנו לומר שהוא חושב בטעותו שיצא מן הכלל ואין לו עוד תקומה ותקווה ח"ו. מפני זה חש הוא כרשע, הוא מרגיש כאורח הבא מן החוץ, כנטע זר בשולחן הסדר.

על כן עלינו לומר לו: יקירנו, הלא אם היית שרוי בגישה כזו במצרים לא היית יוצא ממנה. וכי אבותינו במצרים גרועים היו ממך? הרי אם היו בני ישראל אומרים לעצמם אשר "הללו עובדי עבודה זרה" ולא היו מאמינים בדבר ה' ובאהבתו הגדולה אליהם, לא היו נגאלים חלילה. חדל אפוא מן המצריות וצא ממצרים שבנפשך, ואין הדבר תלוי אלא בנו.

לחיים, לחיים ולברכה. שנזכה לצאת לחירות אמיתית בנפשנו, וממנה אל הגאולה האמיתית והשלימה במהרה.

התרת נדרים מוחכמה שלמעלה מבינה

היתר נדרים פורחין באויר ואין להן על מה שיסמוכו, רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמוכו, שנאמר איש כי יפליא כי יפליא שתי פעמים, אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר (בב, סא).

הענין הוא כי הנה קודשא בריך הוא סתים וגליא, וגם התורה היא סתים וגליא, דאורייתא וקב"ה כולא חד..

והנה כתיב הנסתר לה' אלוקינו והנגלות לנו וגו', ופירש בוזהר והנגלות היינו ר"ה משם הוי"ה הם נגלות לכל. ולכאורה קשה לפי זה, למה לא נאמר גם י"ה ב"הנסתרות" כמו ר"ה ב"הנגלות" (אלא רק ה' עילאה דשם הוי"ה)?

אך הביאור בזה, דהנה ה' עילאה (בחינת בינה) היא מחשבה, שאינה מושגת לאחרים, אבל מושגת לאדם עצמו. אבל קדמות ומקור השכל (בחינת חכמה), אינה מושגת אפילו לאדם עצמו. ועל כן לא כתיב גבי נסתרות רק ה' (הנסתרות), שהוא לה' אלקינו.

והנה נדרים הם בבינה והתרת נדרים הוא מוחכמה, דחכם מתיר את הנדר.. וזהו היתר נדרים פורחין באויר, דהיינו שאין להם התגלות בתורה. והיינו כשם שהיו"ד לא נזכר ב"הנסתרות" כנ"ל.

אבל רבי אליעזר אומר דיש להם התגלות בתורה, כי יפליא ב' פעמים, על דרך "ואאלפך חכמה", שנקראת החכמה אל"ף אותיות פלא, והוא לפי שהחכמה והבינה הם מהנסתרות, כנ"ל. ומזה שכתוב ב' פעמים "כי יפליא" - פלא הראשון הוא לאסור (בחינת בינה), ופלא הב' הוא להיתר (בחינת חכמה), הנה מזה ראייה שהחכם מתיר את הנדר. (על פי אור תורה סימן תלג)

מלחמת הברכה

א"ל רב לחייא בריה, חטוף ובריך. וכן א"ל רב הונא לרבה בריה, חטוף ובריך. למימרא דמברך עדיף, והתניא, רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך, וא"ל רבי נהוראי, השמים, כך הוא, תדע שהרי גוליירים מתגרין במלחמה, וגבורים ניצחין

(בב, סא-ב)

יש לבאר בהקדים מה שכתוב בוזהר (ר"פ יגש, ועוד) שבריאית העולם לא היתה באות אל"ף, משום שארור הוא ג"כ באות אל"ף, ולכן פתח "באות ב"ת דאיהו סימן ברכה". וענינם בספירות הוא, שאל"ף הוא רמזו על אלופו של עולם, בחינת אריך אנפין, שלהיותה מדרגה נעלית ביותר, שאין לעולמות שום תפיסת מקום, לכן יכול להיות משם יניקה גם ל"לעומת זה" שנקראת בשם ארור, כיון דשם כחשכה כאורה אם צדקת מה תתן לו וגו'. ולכן היתה הבריאה באות ב"ת, היינו על

ידי ההתלבשות תחילה בספירת החכמה, אות ב"ת (כמבואר בליקוטי תורה אמור לו, ב), שענינה הוא ביטול, שלכן ההמשכה היא רק בצד הקדושה שיש בה הביטול לאור א"ס ב"ה (כמבואר בספר תניא קדישא).

ועל פי זה כל ענין הברכה הוא - שההמשכה מבחי' אריך אנפין תהי' רק לצד הקדושה, ולא ינקו החיצונים משם.

והנה, לאחר שנברא העולם באות ב"ת, יכולה להיות גם הפתיחה באל"ף, שזוהי הפתיחה דעשרת הדברות באנכי הוי' אלקיך. והענין בזה, שלאחרי שישנה כבר הפתיחה בברוך, אזי יכולה להיות גם ההמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות, מבחי' אריך אנפין, באופן שתומשך רק לצד הקדושה, ולא ינקו החיצונים ממנה.

ועפ"ז יתבאר הענין דגדול העונה אמן יותר מן המברך, דהנה, ענין הברכה הוא באות ב"ת כנ"ל, ולאחרי זה ישנו הענין דאמירת אמן שהוא באות אל"ף, שזהו על דרך הפתיחה באות אל"ף דעשרת הדברות לאחר שישנה הפתיחה בברוך על ידי התחלת הבריאה באות ב"ת.

והענין בזה, שכללות ענין הברכה הוא בדוגמת ענין המלחמה עם הלעומת זה שלא תהיה לה יניקה, אלא שתהי' ההמשכה בצד הקדושה בלבד. וענין זה נעשה על ידי המברך, שזהו ענין דפותח בברוך, ולאחרי זה ישנו גם הענין דעונה אמן, שאמן הוא באל"ף דוקא, שמורה שההמשכה היא לא רק מבחינת החכמה שהיא ראשית סדר השתלשלות, אלא שניתוסף בזה גם מבחינת אריך אנפין שלמעלה מסדר השתלשלות, הוספה שארובה על העיקר, ואף על פי כן תהיה ההמשכה רק לצד הקדושה, באופן שלא יגע בו זר.

וזהו גדול העונה אמן יותר מן המברך, כי המברך שפותח בברוך ענינו ספירת החכמה, שהיא כבר ההתחלה דסדר השתלשלות, וכיון שהכוונה היא להיות דירה לו (לעצמותו) יחברך, לכן צריכה להיות המשכה מבחינה שלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי, שזהו ענין דהעונה אמן שהוא גדול יותר מן המברך. אלא שצריכה להיות הקדמת המברך שפותח בברוך, כדי שההמשכה שלמעלה ממדידה והגבלה תומשך רק לצד הקדושה. (על פי ספר המאמרים תשכ"ב ע' ריב ואילך)

אתערותא דלתתא מוגיעה למעלה מהמקום מוכנו באה אתערותא דלעילא

גדול העונה אמן יותר מן המברך (בב, סא)

ויובן בהקדים לשון הפיוט ("והחיות", בקדושת מוסף יום א' דראש השנה) "חיות נושאות ומנושאות עם כסא", וקאי על חיות המרכבה, שהוא כסא הכבוד עליו יושב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, כמבואר במרכבת יחזקאל.

ולפי שהם מנושאות לגבי הכסא, שהם בטלים אליו כבטול הסוס לגבי רוכבו, על

דרך משל הסוס מתנהג לפי רצון רוכבו שעל שם זה נקרא מרכבה, ולכך הם נושאות גם כן את הכסא, כמו על דרך משל הסוס, עם היות שהרוכב עליו הוא העיקר והסוס הוא בטל וטפל אל הרוכב עליו, מכל מקום הסוס מנהיג את הרוכב ממקום למקום עד מקום שאין הרוכב יכול להגיע לשם מצד עצמו. כך החיות נושאות את הכסא ממקום ומשכן כבודו למקום רם ונשא.

וענין העליה הוא, דהנה כתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו', כמראה בכ"ף הדמיון, שדרך וסדר ההשתלשלות מעולם ועד עולם מויש כל דרגין כו', הוא בבחי' אדם, בג' קוין יד ימין ושמאל, ואמצע הוא הגוף, וכך נמשך סדר ההשתלשלות חסד דרועא ימינא וגבורה כו'.

אבל החיות בנשואם את הכסא, הן נושאות את מראה אדם שעליו למעלה לבחינת כי לא אדם הוא, למעלה מבחינת וגדר ההשתלשלות, כי הוא בעצמו ית' רם ונשא, כי לאו מכל אלין מדות כלל, ושם נאמר כי לא אדם הוא, שאינו מקבל שינויים והתחלקות המדרגות חסד דרועא ימינא וכו' שבבחינת אדם.

והכח לזה נמשך לישראל בהתלבשותה בגוף נפש החיונית שגלגלה מפני אריה פני שור, שירידה זו צורך עליה הוא, והיינו על ידי בירור נפש הבהמית והעלאתה לקדושה, נמשך להיות והחיות נושאות את הכסא וכמראה אדם שעליו לבחי' כי לא אדם הוא.

וזהו גדול העונה אמן יותר מן המברך, דהמברך הוא התגלות האור האלוקי באתערותא דלעילא, בפרט במתן תורה שאו ניתן הכח לישראל להעליה הנ"ל. ומכל מקום המשכה זו מלעילא היא מבחינת אדם. אבל העונה אמן היינו ישראל כשעובדים עבודתם בבירור הגוף ונפש הבהמית, הרי זה גדול יותר מהמברך, שמעלה אותו לבחינת לא אדם, כנ"ל.

(על פי תורה אור יתרו עא, א-ב. לקוטי תורה ויקרא ב, ד)

אלפי יעדים נתיב אחד!

נתיב פרו - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ! אלפי בתי כנסת נוהנים כל שבוע מחלוקת עלונית שבת בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

רוצה שתעלון שוק יגיע ליעדך? סלפון אחד והוא בנתיב הנכון!

074-703-5009

נתיב פרו
נתיב פרו
נתיב פרו

סודו של יום – פסח ויציאת מצרים

שידוך - כקריעת ים סוף

וקשין לזווג בקריעת ים סוף (ב, ט.)

תוכן הענין של קריעת ים סוף היה - חיבור שני הפכים, כדכתיב הפך ים ליבשה, היינו לא רק שהים נקרע לגזרים, אלא שהמים עצמם נהפכו ליבשה. והנה ים ויבשה הרי הם שני הפכים, דטבע היבשה הוא לעמוד על עמדו, וטבע המים הוא לירד במורד. וענין זה שהים יהפוך להיות יבשה ויעמוד כמו נד וכחומה, הוא חיבור של ב' ההפכים יחד.

ולכן בכדי שיהי' קריעת ים סוף היה צורך בהמשכה ממקום נעלה דוקא, וכמו שכתוב בזהר על הפסוק מה תצעק אלי - בעתיקא תליא מילתא, היינו כי בכדי לפעול חיבור בין שני הפכים צריך לבא ממקום גבוה משניהם, אשר לגבי דרגא זו אין תפיסת מקום לחילוק בין התכונות של שני הדברים, ועל כן מצד דרגא זו ביכלתם להתאחד ביניהם.

ועל דרך זה הוא בנוגע ליחוד זכר ונקבה, שהחיבור ביניהם צריך להיות על ידי המשכה ממקום הגבוה משניהם. כי איש ואשה הרי הם שני דברים שלא זו בלבד שהם נבדלים ושונים זה מזה, אלא הם גם הפכים זה מזה, כי האיש הוא המשפיע, והאשה היא המקבל. ותכונותיהם של המשפיע והמקבל הינם מנוגדות בתכלית, כי תכונת המשפיעה היא תנועה נפשית של נתינה, המשכה מלמעלה למטה, ואילו תכונת המקבל הוא להיפך, שהוא משתוקק לקבלת המשפיעה בתנועה של רצוא - עליה מלמטה למעלה. ההבדל ביניהם הוא אפוא לא רק שהם שני דברים שונים, אלא כדוגמת ההבדל בין מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך, לאש שעולה בלהב מלמטה למעלה, שהם ב' דברים הפכיים ומנגדים זה לזה.

וההמשכה מבחינת המקיף היינו בחופה שבשעת הנישואין, שהוא ענין המשכת המקיף. (שערי שידוכין ע' כט)

יציאת מצרים ולוחות שניות - זיווג ראשון וזיווג שני

ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני... הא בזוג ראשון, הא בזוג שני

זוג ראשון - לפי המזל. זוג שני - לפי מעשיו וקשה לזווג לפי שאינה צת זוגו (ב, ט.)

והענין בעבודת ה' הוא, שבקבלת השפע מה' בהתחלת עבודה והתחלת התעוררות, יהיה סיוע מה' על האדם יותר מהכנת לבבו, כידוע שכל ההתחלה יהיה ברשפי אש התשוקה מאד, ואחר כך בהמשך הזמן יפול לבבו זה לגמרי, ותהיה עבודתו רק מצד יגיעתו, שמוכרח מחדש להתבונן בגדולת ה' ולהוליד אהבה ויראה.

והנה מה שהיה ברשפי אש התלהבות בתחילתו, לא היה לפי מעשיו, פירוש, לא לפי ערך הכנתו והתעוררותו, כי זהו ענין זיווג ראשון, פירוש כידוע שכל ניצוץ אלקי נולד מאין ליש, וההשפעה עליו מן עולם האצילות מתחילה הוא שלא לפי ערך העלאת מלמטה, ואחר כך יהיה השפע לפי העלאת מ"ן מלמטה, והוא לפי מעשיו.

ועל דרך זה יובן גם כן בכללות נשמות ישראל שהיא נקראת כלה ואל אישה תשוקתה, וביציאת מצרים היה ענין זיווג ראשון, ולכן היה התגלות עליהם שלא לפי מעשיהם, והוא ענין חג הפסח כי פסח ה', והעיקר במתן תורה, שנגלה עליהם בקולות וברקים, בבחינת העצמות, אנכי מי שאנכי.

אך אחר כך נשתברו הלוחות, להיות שבבחינת זיווג ראשון לא תתקיים השפע, כמשל הנ"ל בעבודת ה' שיפול לבבו. אך אחרי זה בימי הגלות, אפילו בימי בנין בית המקדש, הוא בחינת זיווג שני, שהוא לפי מעשיו, פי' שהתגלות אלקות על כנסת ישראל הוא לפי ערך ההעלאת מלמטה.

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קנב)

רוח השטות מעלימה על כח המסירות נפש

אין אדם עיבור עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, שנאמר איש איש כי תשטה אשתו, תשטה כתיב (ב, ט.)

כי אין סוף ב"ה מלוכב בבחינת חכמה שבנפש האדם יהיה מי שיהיה מישאל, ובחינת החכמה שבה עם אור א"ס ב"ה המלוכב בה, מתפשטת בכל בחינות הנפש כולה להחיותה, כדכתיב החכמה תחיה בעליה. והנה החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה, וזהו לשון חכמה - כ"ח מ"ה, שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין, ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה

הזולת - כפּוּרָא

שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין (ב, ט.)

ידועה תורתו של הבעל שם טוב, שהזולת הוא כמו ראי, היינו שכאשר אדם רואה בחברו דבר רע, הרי זו הוכחה שבו עצמו ישנו שייכות מסויימת לעניין זה.

ואף כאן, עצם העובדה שראה סוטה בקלקולה, מוכרח שמעין זה יש גם אצלו, עכ"פ בדקות דדקות, ומה שראה זאת הוא כדי שיתקן עצמו, ולכן שומה עליו לגדור את עצמו ולהזיר את עצמו מן היין.

(על פי שיחת ש"פ נשא תשל"ו)

דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, ולכן כל ישראל אפילו הנשים ועמי הארץ הם מאמינים בה, כי האמונה היא למעלה מן הדעת וההשגה.

ולכן אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב, וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה', וגם במעט שיודעים אין מתבוננים כלל, ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל, אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד, בלי שום טעם וטענה ומענה כלל. והיינו משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש על ידי התלבשותו בבחי' חכמה שבה שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן.

והנה מהות אחדותו יתברך היא שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש, היינו שאין שום מציאות והכל בטל אליו יתברך. ועיקר ושרש ע"ז הוא מה שמחשיב איזה דבר למציאות זולתו ית'. וממילא מובן שכל עבירה שהיא, הרי היא כפירה באחדותו יתברך, כי לא זו בלבד שיש בה מציאות זולתו, אלא שהיא נגד רצונו ית' (ואם כן הרי זה גרוע יותר מהקליפה וסטרא אחרא שלא כחשו בה' לגמרי אלא דקרו ליה אלקא דאליקיא, דהיינו שהוא חיותם וקיומם ולכן אינם עושים נגד רצונו יתברך לעולם), וממילא מובן שאותה מסירות נפש שיש לכל אחד שלא להשתחוות לפסל ח"ו, צריכה להיות על כל עבירה שהיא.

ובאמת שעל כל עבירה היה צריך להיות יהרג ואל יעבור, ומה שפיקוח נפש דוחה שאר עבירות וגם יעבור ואל יהרג, גזירת הכתוב היא, ולא משום שהם עבירות קלות שאין בהם כפירה באחדותו.

ולכן אמרו רז"ל שאפילו אשה המנאפת שדעתה קלה, היתה מושלת ברוח תאותה - לולי רוח שטות שבה, המכסה ומסתיר ומעלים את האהבה מסותרת שבנפשה האלוקית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו מאחדותו, אפילו נוטלים את נפשה ממנה לעבור ע"ז ח"ו ואפילו בהשתחואה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל, וכל שכן לכבוש היצר ותאוות הניאוף, שהם יסורים קלים ממיטה ה' ישמרנו.

וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף לאיסור השתחואה לע"ז, הוא ג"כ רוח שטות דקליפה, המלכשת לנפש האלוקית עד בחי' חכמה שבה (ולא עד בכלל מפני אור ה' המלוכב בחכמה כנ"ל), אבל באמת לאמיתו אפילו עבירה קלה, הרי העוברת עובר על רצון העליון ב"ה, והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו ית' יותר מס"א וקליפה הנקראים אלהים אחרים וע"ז ממש.

(על פי תניא פ"ח-פכ"ד)

הגבהת הלב

תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמיניות... ומעמרא ליה כי סאסא לשבולתא (ב, ט.)

כי אם לא יהיה בבחינת הגבהת כלל, לא יערב לבו לגשת אל העבודה, באמרו מי אנכי ומה עבודתי. לכן צריך לו הגבהת הלב בתשוקה והצמאון שבו.

(תורה אור מגילת אסתר צא, ב)

שנת העשור לתכנית 'לב לדעת' – תפארת שמשון: עשרת אלפים בני תורה בקיאים בספר התניא

המבחנים על החומר הנלמד נערכים בשלושה מועדים קבועים בשנה: בימי י"ט כסלו בבנייני האומה, בראש חודש ניסן ובמהלך חודש מנחם-אב.

בערב ראש חודש ניסן השתתפו, העפילו למבחן מספר שיא של כ-1500 משתתפים. לבחינות הושכרו אולמות ענק בבני ברק ובירושלים שהתמלאו שוב ושוב.

כשעה לפני מועד הבחינה גדשו את האולמות מאות נבחנים. את פניהם קידם שיעור סיכום מפי מגיד השיעור בעל ההסברה הנפלאה, הגה"ח ר' פינחס וואלאך. לאחר מכן ניגשו הנבחנים למבחן עצמו הבנוי בסגנון אמריקאי והמסווג לרמות ולמסלולי לימוד שונים, כשהנבחנים שעמדו בכור המבחן בהצלחה, יקבלו לקראת חג הפסח מלגה מכובדת בכרטיסים נטענים הניתנים למימוש בחנויות הספרים המוכרות ועוד.

את החסות על התכנית כולה פורס הרה"ח ר' דוד פישר שליט"א לע"נ אב"ר ר' שמשון ז"ל, ולזכותו נזקף הלימוד ופירותיו עדי נזכה לקיום ההבטחה "קאתי מר – לכשיפוצו מעיינותיך חוצה".

שר שנים מלאו בימים אלו לפעילותה המבורכת של תכנית הלימודים 'לב לדעת' – תפארת שמשון, במסגרתה נעשו למעלה מעשרת אלפים בני תורה מכל חוגי הקשת התורנית בקיאים בתוכנם של ג"ן פרקי תניא קדישא שהפכו שגורים על פיהם, לאחר מסכת לימוד אינטנסיבית שנמשכה על פני שנה תמימה וקנתה שביטה במוחם ובתודעתם.

ההשתתפות בתכנית כוללת לימוד עצמי ושיעורים מפי מגידי שיעורים מובחרים, בספר התניא ובמאמרי חסידות נבחרים, מתוך ספרי לימוד מבוררים ומונגשים היטב. בנוסף, מקבלים הלומדים חומר עזר לקראת המבחן: שאלות חזרה, טבלת סיכום פרקי התניא לפי נושאים וחוברת 'קיצור תניא' מאת כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק זי"ע. כל אלו מעניקים להם עזר וסיוע שערכם לא יסולא בפז לחזרה ולהבנת התוכן בצורה מעמיקה ואיכותית.

משתתפים רבים בתכנית מטלפנים כל העת לקו המערכת הייעודי, בבקשת מענה לשאלותיהם בתוכן הלימוד, כססוללת משיבים' ניצבת הכן לקבלת השאלות ולנתינת ולמסירת התשובות.

ע

חדש

כל ספרי 'מעיינותיך' וגיליונות 'כי קרוב'
מחכים לכם בכל סניפי רשת 'אור החיים' ברחבי הארץ

ירושלים: ירמיהו 13. שאולזון 49 הר נוף. הפסגה 45 בית וגן. בר אילן 4. תבוקוק 2. בני ברק: רבי עקיבא 152. רבי עקיבא 68. הרב כהנמן 64. נחמיה 28. אהרונביץ 12 מרכז רימונים. בית שמש: יהודה הנשיא 6. נחל יצנים 3. מודיעין עילית: חפץ חיים 7. שדרות יחזקאל 2. אשדוד: יהודה הנשיא 8. הורקנוס 8. ביתר עילית: הר"ן 9. אלעד: יהודה הנשיא 94. פתח תקווה: רוטשילד 75. נתניה: משה הס 18. נתיבות: הרמב"ם 13. חיפה: מיכאל 27.

